

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Факультет економіки та інформаційних технологій

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»

**Особливості обліку і контролю витрат від
операційної діяльності підприємства
(на матеріалах ТОВ «Мрія Великописарівщини»)**

*Здобувач вищої освіти
2 курсу заочної форми навчання*

Бегаль Зоя Олександрівна

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук

Сугак Тетяна Михайлівна

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Завідувач кафедри фінансів, обліку
та фундаментальних економічних дисциплін

Кандидат економічних наук

Сугак Тетяна Михайлівна

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 2021

ВІДГУК
наукового керівника кваліфікаційної роботи на здобуття
другого (магістерського) рівня вищої освіти

здобувачем вищої освіти _____
на тему _____

1. Актуальність теми дослідження _____

2. Володіння методологією та інструментарієм наукового дослідження _____

3. Рівень розробок магістранта _____

4. Аргументованість висновків і рекомендацій _____

5. Позитивні сторони дослідження _____

6. Негативні аспекти дослідження _____

7. Стиль викладення _____

8. Особливості оформлення роботи _____

9. Відповідність до встановлених вимог _____

10. Оцінка роботи (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) _____

Науковий керівник

_____ (науковий ступінь (к.е.н., д.е.н.), вчене звання (доцент, професор), посада)

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

_____ (дата) (підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1.Економічний зміст витрат від операційної діяльності підприємства.....	8
1.2.Методика визнання та оцінювання витрат	15
1.3.Контроль витрат операційної діяльності підприємства.....	17
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	25
2.1.Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства....	25
2.2.Комплексний аналіз витрат від операційної діяльності підприємства....	38
2.3.Особливості обліку витрат від операційної діяльності підприємства.....	46
Висновки до розділу 2.....	52
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ	55
3.1. Організація контролю за витратами від операційної діяльності підприємства	55
3.2. Шляхи вдосконалення обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства	59
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
АНОТАЦІЇ.....	82
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах кризових явищ в економіці та інтеграційних процесів складність управління підприємством потребує особливого обліку та контролю витрат операційної діяльності. Метою операційної діяльності підприємства та його власників є отримання максимального прибутку. Ця мета досягається не тільки за рахунок продажу продукції за вигідною ціною, а також за рахунок скорочення витрат. Скорочення витрат є виключно прерогативою підприємства, адже залежить від його внутрішніх факторів: організації процесу операційної діяльності, обраної облікової політики, порядку відображення витрат, здійснення ефективного аналізу і прийняття дієвих управлінських рішень.

Організаційні засади формування витрат від операційної діяльності та їх відображення в бухгалтерському обліку змінилися з причини приведення національної системи бухгалтерського обліку у відповідність до вимог міжнародних стандартів. Саме ці та ряд інших питань обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Значну увагу питанням обліку, аналізу та контролю витрат від операційної діяльності досліджували такі науковці, як Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, З.В. Задорожний, В.А. Дерій, Я.Д. Крупка, Х.З. Махмудов, Є. В. Мних, Л.В. Нападовська, В.М. Панасюк, В. Ф. Палий, Г.О. Партин, М.І. Скрипник, В.Г. Сопко, А.М. Турило та ін. Саме їх наукові дослідження стануть основою теоретичного матеріалу кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені для вирішення такі **завдання:**

- розглянути економічний зміст витрат від операційної діяльності підприємства;
- визначити методичку визнання та оцінювання витрат;
- детально дослідити контроль витрат операційної діяльності підприємстві;
- надати загальну організаційно-економічну характеристику досліджуваному підприємству;
- здійснити комплексний аналіз витрат від операційної діяльності підприємства;
- з'ясувати особливості обліку витрат від операційної діяльності підприємства;
- розкрити організацію внутрішнього контролю за витратами від операційної діяльності підприємства;
- провести аналіз вдосконалення організації обліку витрат на підприємстві.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку та контролю витрат від операційної діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства.

Методи дослідження. Вирішення поставлених завдань досягнуто на основі застосування загальнонаукових методів наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, порівняння, вибіркового обстеження й групування, а також економіко-статистичних прийомів дослідження.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають в теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні питань удосконалення обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій з удосконалення обліку та контролю витрат від операційної діяльності підприємства за результатами аналізу.

Інформаційною базою дослідження є наукові статті та публікації вітчизняних вчених з проблем обліку та контролю, матеріали науково-практичних конференцій і семінарів; нормативні документи з питань організації та ведення бухгалтерського обліку та контролю, законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують облік витрат, офіційні статистичні матеріали; довідкові та інформаційні видання професійних організацій, Інтернет-ресурси, фінансова звітність досліджуваного підприємства.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, основні завдання, об'єкт та методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі розкрито економічний зміст витрат від операційної діяльності підприємства, висвітлено методикау визнання та оцінювання витрат і охарактеризовано контроль витрат від операційної діяльності підприємства.

У другому розділі досліджено організаційно-економічну характеристику підприємства, здійснено комплексний аналіз витрат від операційної діяльності підприємства та розкрито особливості обліку витрат від операційної діяльності підприємства.

У третьому розділі розкрито організацію та контроль за витратами від операційної діяльності підприємства запропоновано шляхи удосконалення обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства.

Здійснення в роботі теоретичних та практичних узагальнень дозволять сформулювати висновки теоретичного, аналітичного та прикладного

характеру, які відобразять вирішення завдань дослідження відповідно до поставленої мети.

Основний текст роботи складає 89 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 16 таблиць, 7 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел налічує 78 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст витрат від операційної діяльності підприємства

Операційна діяльність підприємства завжди прямо пов'язана з виробництвом (виготовленням) та реалізацією (продажем) продукції. У цьому процесі відбувається трата ресурсів, яка перетворюється на витрати від операційної діяльності підприємства. І саме на проблемі обмеженості ресурсів і альтернативності їх використання засновано економічне розуміння витрат від операційної діяльності підприємства. Специфіка цього процесу в тому, що використання ресурсів є одноразовим і виключає можливість його повторного застосування. Тобто економічні витрати ресурсу, що використовується у операційній діяльності підприємства, дорівнюють його вартості.

Витрати від операційної діяльності підприємства вважаються однією із найбільш невизначених категорій. Головними причинами відсутності єдиного підходу до визначення сутності витрат від операційної діяльності підприємства є поява нових витрат та їх постійна видозміна під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів [25].

Аналізуючи різноманітність до трактування сутності економічної категорії «витрати» можна виділити два підходи до його розуміння. Вони різняться між собою. Перший підхід передбачає тлумачення витрат із точки зору економічної теорії, а другий підхід з точки зору бухгалтерського обліку. Повніше розкриває визначення підхід з економічної точки зору. В той же час визначення з бухгалтерської позиції розглядає економічні наслідки понесених витрат після закінчення процесу виробництва [51].

До витрат, у рамках бухгалтерського підходу, відносять реальні, тобто фактичні витрати, що здійснюються в процесі виробництва. Це витрати в

грошовій формі, такі як заробітна плата, плата за оренду будинків та обладнання, оплата транспортних витрат, послуг банків, страхових компаній тощо.

Визначення витрат, у рамках бухгалтерського підходу, різними авторами наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Бухгалтерський підхід до визначення поняття «витрати»

Джерело	Трактування
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [60]	«Витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)».
П(С)БО 16 «Витрати» [57]	«Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов’язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені».
Є. В. Мних [43]	«Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками)».
В. П. Савчук [63]	«Витрати являють собою зменшення активів або збільшення зобов’язань (пасивів), або поєднання того чи іншого у зв’язку з виробництвом і постачанням товарів у рамках діяльності підприємства».
МСФЗ [41]	«Витрати – зменшення економічних вигід протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або виснаження активів,

	або збільшення суми зобов'язань і резервів, що виражається в зменшенні капіталу, не пов'язаного з його розподілом між власниками».
--	--

Джерело: систематизовано автором за даними [41, 43, 57, 60, 63]

Визначення витрат, у рамках економічного підходу, різними авторами наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Економічний підхід до визначення поняття «витрати»

Джерело	Трактування
М. Г. Грещак [17]	Обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети – це витрати підприємства.
І. А. Бланк [5]	Витрати – це виражені в грошовій формі видатки, які підприємство здійснює в процесі своєї господарської діяльності.
Ю. С. Цал-Цалко [77]	Сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів підприємництва.
Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер [76]	Під витратами розуміють спожиті ресурси або гроші, які треба заплатити за товари та послуги.
В. К. Скляренко, В.М. Прудников [65]	Витрати – це грошова оцінка вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво та реалізацію за певний період часу.
Р. Ентоні, Дж. Рис [24]	Під витратами розуміють грошове вимірювання суми видатків, що використовуються з певною метою.

Джерело: систематизовано автором за даними [5, 17, 24, 65, 76, 77]

Отже, за дотримання економічного підходу акцентовано увагу на

грошовому характері витрат, а також на їх безпосередньому зв'язку з використанням ресурсів у процесі господарської діяльності підприємства.

Наведене в П(С)БО 16 «Витрати» визначення «витрати» характеризує не їхню економічну сутність, а наслідки збільшення витрат. Тобто таке визначення не виражає сутності категорії «витрати» на рівні виробничого процесу. Таке визначення передає зміст витрат, відображених у звіті про фінансові результати. [57]

Також зауважимо, що підходи до визначення поняття витрат об'єднано у дві великі групи не лише за змістом, а і за часом виникнення витрат та метою формування інформації про них. Наприклад, часом виникнення «економічних» витрат є момент реального споживання ресурсів, отримання послуг чи виконання робіт тощо. А «бухгалтерські» витрати настають у момент документального оформлення дії зменшення активів або збільшення зобов'язань. Тобто дія витрачання коштів підприємством не вважається витратами. В бухгалтерському підході витрати розкривають інформацію про операційну діяльність підприємства, яку можна отримати зі звітності. Таким чином витрати в рамках «економічного» підходу формуються з метою отримання інформації для прийняття управлінських рішень. [51]

Таким чином існує різноманітність в трактуванні поняття «витрати». Ми приєднуємось до думок науковців, які вважають, що доцільно визначати витрати як вартісне вираження обсягу спожитих у процесі господарської діяльності підприємства ресурсів для досягнення поставленої мети. [51]

Додатково вважаємо важливим необхідність групування витрат за ознаками та їх класифікації витрат за видами.

Класифікація витрат є потрібною для того, щоб розуміти як ними управляти. В науковій літературі пропонуються різноманітні класифікації витрат. Пропонуємо розглянути найбільш важливі класифікаційні ознаки витрат операційної діяльності підприємства в табл. 1.3.

Класифікаційні ознаки та види витрат
операційної діяльності підприємства

Ознака	Види витрат
За місцем виникнення	- в цілому - по цехах - по центрах відповідальності
За характером виробництва	- основне виробництво - допоміжне виробництво
За приналежністю до операційної діяльності	- постійні - змінні
За способом перенесення витрат	- прямі - непрямі
За техніко-економічним змістом	- основні - накладні
За кругообігом коштів	- виробничі - обігові
За періодичністю виникнення	- разові - поточні - періодичні
За часом виникнення	- витрати минулого періоду - витрати звітного періоду - витрати майбутнього періоду
За калькуляційною ознакою	- за елементами витрат - за статтями калькуляції
За можливістю регулювання	- регульовані - частково регульовані - нерегульовані
За видами діяльності	- основні - операційні - інвестиційні

	- фінансові - надзвичайні
За доцільністю витрачання	- продуктивні - непродуктивні

Джерело: систематизовано автором за даними [15, 23, 27, 51]

В таблиці 3 представлено основну класифікацію витрат, що надає узагальнену інформацію щодо витрат операційної діяльності підприємства.

У П(С)БО 16 «Витрати» затверджена класифікація витрат за такими «економічними елементами:

- матеріальні затрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші витрати». [57]

Також П(С)БО 16 «Витрати» передбачає поділ витрат на постійні та змінні. «До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітного періоду». [57]

До постійних загальновиробничих витрат у П(С)БО 16 «Витрати» відносяться «витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з

використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичну величину». [57].

Також важливим є класифікація витрат за статтями калькуляції для управління витратами. Такий поділ дозволяє визначати вплив кожної статті витрат на собівартість виготовленої продукції чи наданих послуг. Тоді керівники отримують можливість контролювати виконання плану щодо собівартості продукції за підрозділами, або за виробами, або за певними видами витрат [34].

Додатково науковцями пропонується класифікація витрат в залежності від впливу на результати операційної діяльності на чутливі та нечутливі витрати. Ті витрати, які відображають витрачання ресурсів, що не мають близьких заміників та мають основний характер та здатні суттєво і швидко змінюватися під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів називаються чутливими витратами. Витрати, які відображають використання ресурсів, що мають достатню кількість близьких заміників та не піддаються значному впливу зовнішніх та внутрішніх факторів називаються нечутливими витратами. [25].

Також існує класифікація витрат на релевантні та нерелевантні витрати. Такий поділ необхідний для досягнення цілей управління. До релевантних витрат відносять ті витрати, величина яких може бути змінена, а до нерелевантних відповідно ті витрати, величина яких незмінна. [41].

Важливу роль в управлінні витратами відіграє їх класифікація за центрами відповідальності. За цього підходу витрати поділяють на витрати виробництва, витрати цеху, технологічного переділу тощо [35].

Отже, дослідження поняття та класифікації витрат є важливим для формування ефективної системи управління підприємством.

1.2. Методика визнання та оцінювання витрат

Питання методики визнання, аналізу, оцінювання та відображення в обліку витрат операційної діяльності підприємства знаходиться в центрі уваги багатьох науковців. Справа обтяжується тим, що існують два підходи до визнання, аналізу, оцінювання та відображення в обліку витрат операційної діяльності підприємства, а саме за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Проблема в правильно організованому визнанні, аналізі, оцінюванні та відображенні в обліку витрат операційної діяльності підприємства є проблемою для підприємства. Справа в тому, що в облікових стандартах існують розбіжності щодо визнання та оцінювання витрат операційної діяльності підприємства. Пропонуємо розглянути критерії визнання та оцінки витрат операційної діяльності підприємства відповідно до вимог стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Питання, які стосуються визнання, складу та оцінювання витрат операційної діяльності підприємства подаються у МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 2 «Запаси» та МСБО 16 «Основні засоби». [41]

Основною проблемою при визнанні витрат операційної діяльності підприємства та їх оцінюванні є відмінності, що існують між П(С)БО 16 «Витрати» та МСБО в частині їх відображення. Основними ознаками порівняння є:

- визначення терміну витрат;
- класифікація та групування витрат;
- елементи витрат;

- визнання витрат та оцінка витрат.

При оцінюванні витрат операційної діяльності підприємства слід врахувати, що в МСБО та П(С)БО відсутні спеціальні правила оцінювання витрат. Також існують розбіжності і при відображенні витрат майбутніх періодів у складі витрат операційної діяльності підприємства. Такі витрати необхідно класифікувати при складанні звітності за МСФЗ. З цією метою проводиться аналіз кожної статті та застосовуються критерії щодо визнання та описання витрат операційної діяльності підприємства в МСФЗ.

В той же час питання оцінювання незавершеного виробництва не достатньо врегульоване діючими П(С)БО. При цьому необхідно врахувати, що МСБО 2 «Запаси» визначає методи оцінювання запасів, створених на підприємстві, у тому числі незавершеного виробництва, яке розглядається як витрати операційної діяльності підприємства [41].

МСФЗ підтримує методи оцінювання витрат операційної діяльності підприємства, які забезпечують раціональне управління витратами. Відповідно, витрати операційної діяльності підприємства визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу певного періоду. Таким чином зазначимо, що застосовується принцип відповідності між доходами і витратами. Ті витрати операційної діяльності підприємства, які прямо не можна пов'язати з доходом певного періоду, відносяться до витрат звітного періоду, в якому вони були проведені.

Умовою визнання витрат операційної діяльності підприємства є їх вірогідне оцінювання. Що стосується оцінювання витрат, то таке оцінювання може бути встановлено:

- в момент зменшення активу або збільшення зобов'язання;
- за активами, які створюють економічні вигоди протягом декількох звітних періодів.

Вартість витрат операційної діяльності підприємства передбачає

вивчення таких показників як: величина, структура і динаміка витрат підприємства, що визначають нижню межу ціни. Операційна діяльність підприємства повинна покривати витрати, що виникли в процесі виготовлення і реалізації продукції та передбачати прибуток [55].

Оцінювання рівня витрат операційної діяльності підрозділів підприємства здійснюється аналогічно до оцінювання виконання планів виробництва.

Таким чином, однією із найбільш складних проблем є відповідність національних стандартів бухгалтерського обліку до вимог і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності. Як підсумок, для правильності визначення результатів операційної діяльності підприємства необхідно витрати за звітний період відображати у Звіті про фінансові результати.

1.3. Контроль витрат операційної діяльності підприємства

Ефективний та успішний розвиток підприємства залежить від функціонування системи контролю на ньому. Керівництво підприємства зацікавлене в отриманні повної та достовірної інформації про фінансово-господарський стан підприємства, його платоспроможність, резерви тощо. Таку інформацію можна отримати за результатами внутрішнього контролю.

Належним чином організувавши контроль можна отримати інформацію на основі якої приймати управлінські рішення. Саме організація внутрішнього контролю витрат операційної діяльності підприємства є одним із заходів, спрямованих на удосконалення управління підприємством.

Дослідження питання обліку та контролю витрат операційної діяльності підприємства дає змогу визначити основні напрямки вдосконалення

організації внутрішнього контролю на підприємстві.

Метою контролю витрат операційної діяльності підприємства є досягнення управлінських цілей щодо забезпечення максимально-позитивної результативності ведення бізнесу та мінімізації ризиків. Можливо це шляхом протидії появі помилок та недоліків, перевірку достовірності даних обліку й звітності та інших упереджувальних заходів. [41]

Основна проблема забезпечення внутрішнього контролю витрат операційної діяльності підприємства полягає в тому, що, як правило, на підприємствах не має чіткого розуміння, як правильно організувати контроль. Саме це і створює такі проблеми, як: відсутність працівників відповідної кваліфікації, відповідних методик, систем показників оцінювання тощо.

Для впровадження ефективної системи контролю витрат операційної діяльності підприємства потрібно користуватися внутрішніми стандартами контролю, здійснити його автоматизацію та удосконалити застосовувану нормативно-правову базу.

Трактування економічного визначення поняття «внутрішній контроль» наведено у дослідженнях багатьох науковців.

Наприклад Т. А. Бутинець вважає, що «внутрішній контроль – це контроль, який спрямований на створення умов гарантованого виконання обов'язків кожним менеджером, своєчасної і повної реалізації внутрішніх вимог та забезпечення ефективної діяльності всіх складових у процесі діяльності підприємства» [9, с. 41]. А Л.В. Нападовська вважає, що «Внутрішній контроль – це процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, окреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень». [49, с. 41].

Ефективність роботи підприємства багато в чому залежить від здійснення контролю за витратами операційної діяльності підприємства. Систематичний і всеосяжний контроль за витратами операційної діяльності підприємства

сприяє забезпеченню обґрунтованості та своєчасності проведення цих операцій. Контроль обліку витрат операційної діяльності підприємства дає можливість об'єктивно оцінювати реальний стан підприємства.

Тобто контроль є однією із функцій управління підприємством, яка дозволяє своєчасно визначати та ліквідувати фактори, які заважають ефективному веденню господарюванню, успішному досягненню поставленої мети тощо. Тому важливо відкоригувати операційну діяльність підприємства чи його структурних підрозділів.

Принципи ефективності та об'єктивності належать до основоположних принципів, за якими здійснюються контроль витрат операційної діяльності підприємства.

Принцип ефективності витрат операційної діяльності підприємства полягає в тому, що витрати на організацію контролю повинні бути меншими, ніж отримані результати.

Принцип об'єктивності контролю витрат операційної діяльності підприємства передбачає неупереджене виявлення порушень у фінансовогосподарській діяльності підприємства, незалежно від того, для кого готується інформація.

Система контролю витрат операційної діяльності підприємства дає змогу реалізувати поставлені цілі з досягнення основних економічних показників діяльності підприємства та прийняття ефективних управлінських рішень.

Система контролю витрат операційної діяльності підприємства будується на таких елементах [8, с. 491]:

1. Розподіл обов'язків. Для запобігання неточностям необхідний розподіл обов'язків зі зберігання матеріальних цінностей, здійснення операцій і обліку тощо.

2. Наявність ефективних процедур дозволу проведення операцій. Для здійснення операцій необхідна наявність рішення відповідальних осіб.

3. Своєчасне та належне відображення операцій.
4. Фактичний контроль за майном і документацією.
5. Здійснення незалежних перевірок.

Система контролю витрат операційної діяльності підприємства повинна мати не формальний, а реальний характер. Ознаками реального контролю є:

- контроль всієї фінансово-господарської діяльності підприємства,
- контроль за понесеними витратами з боку керівників структурних підрозділів;
- контроль, оснований на точних оцінках, об'єктивних вимірниках,
- встановлення зворотного зв'язку.

Питання організації контролю витрат операційної діяльності підприємства державою не врегульовано. Це питання лежить у площині власника підприємства і керівництва.

Для розробки ефективної методики контролю витрат операційної діяльності підприємства важливо визначити об'єкти, суб'єкти та основні завдання такого контролю.

Об'єктами контролю витрат операційної діяльності підприємства є доцільність їх здійснення, безпосередньо документування та облік самих витрат операційної діяльності підприємства.

Суб'єктами контролю витрат операційної діяльності підприємства має бути управлінський персонал або особи, яким доручено здійснювати контроль від імені керівництва.

Контроль за витратами операційної діяльності підприємства не є винятком, тому доцільно, щоб суб'єктами контролю за витратами операційної діяльності підприємства були керівник, головний бухгалтер, фінансовий аналітик, інвентаризаційна комісія тощо.

Контроль витрат операційної діяльності підприємства існує на будь-якому підприємстві, але організовується цей процес по різному за структурою

та методами. Організація контролю операційної діяльності підприємства покладається як правило на керівника підприємства. Працівники, здійснюють систематичний поточний контроль за діяльністю підрозділів підприємства. За результатами таких перевірок керівництво підприємства приймає рішення про причини, що негативно впливають на діяльність підприємства.

Метою контролю витрат операційної діяльності підприємства є досягнення управлінських цілей щодо забезпечення максимальної - результативності ведення бізнесу та мінімізації підприємством ризиків. Це можливо завдяки протидії появі помилок та недоліків, перевірці достовірності даних обліку й звітності [5, с. 30].

В першу чергу потрібно контролювати систему документування та обліку витрат операційної діяльності підприємства. Окремо перевіряється законність та доцільність складених господарських операцій на основі первинних документів. Встановлюється достовірність відображення записів в облікових регістрах щодо витрат операційної діяльності підприємства.

Управління витратами операційної діяльності підприємства доцільно здійснювати за допомогою методів, які відповідають вимогам і специфіці виробництва тощо.

Розглядаючи функції контролю витрат операційної діяльності підприємства у взаємозв'язку, то процес управління можна представити як ланцюг взаємозалежних дій з аналізу, планування, організації, мотивації, обліку, контролю і регулювання витрат операційної діяльності підприємства.

Функції контролю витрат операційної діяльності підприємства можна розглянути за двома напрямками.

Перший напрям функції контролю витрат операційної діяльності підприємства – забезпечення інформацією. Другий напрям функції контролю витрат операційної діяльності підприємства – створення єдиної системи за контролем витрат операційної діяльності підприємства [2, с. 57].

Основна проблема полягає в тому, що на підприємствах не має чіткого розуміння, як правильно організувати контроль витрат операційної діяльності підприємства. Основні причини такі:

- відсутність працівників відповідної кваліфікації,
- відсутність методик та систем показників оцінювання витрат операційної діяльності підприємства тощо.

З метою посилення контролю важливо перевіряти економічну ефективність і доцільність витрат операційної діяльності підприємства, адже керівники іноді не вникають у суть і ефективність рішень.

Контроль витрат операційної діяльності підприємства повинен здійснюють комплексно, тому цим повинні займатися спеціалісти, які знають економіку і технологію виробництва.

Для підвищення оперативності контролю витрат операційної діяльності підприємства важливе значення мають правильна організація обліку цінностей у місцях зберігання продукції, раціональне здійснення операцій під час надходження і реалізації продукції, ефективне використання коштів тощо [10, с. 4].

Контроль витрат операційної діяльності підприємства має здійснюватися на стадіях:

- бюджетування витрат;
- організації та регулювання управлінських рішень;
- доцільності і законності господарських операцій підприємства.

Оскільки система контролю витрат операційної діяльності підприємства впливає в цілому і на фінансовий стан і на результати діяльності підприємства необхідно зменшити вплив суб'єктивних чинників на учасників контрольного процесу. Для цього необхідно оптимізувати побудову контрольного процесу.

Дослідження питання обліку та організації системи контролю витрат операційної діяльності підприємства дало змогу дослідити основні напрямки,

які потребують удосконалення організації контролю витрат операційної діяльності підприємства, які ми розглянемо у третьому розділі нашої кваліфікаційної роботи.

Висновки до розділу 1.

Витрати - це вартісне вираження обсягу спожитих у процесі господарської діяльності підприємства ресурсів для досягнення поставленої мети.

Проаналізовано різноманітність до трактування сутності економічної категорії «витрати» можна виділити два підходи до його розуміння. Вони різняться між собою. Перший підхід передбачає тлумачення витрат із точки зору економічної теорії, а другий підхід з точки зору бухгалтерського обліку.

В роботі розкрито найбільш поширені підходи до класифікації витрат. Представлено групування витрат за економічними елементами, відповідно до місця виникнення на підприємстві, за видами діяльності та відносно зв'язку з обсягами діяльності.

Встановлено, що однією із найбільш складних проблем є відповідність національних стандартів бухгалтерського обліку до вимог і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності. Як підсумок, для правильності визначення результатів операційної діяльності підприємства необхідно витрати за звітний період відображати у Звіті про фінансові результати.

Для впровадження ефективної системи контролю витрат операційної діяльності підприємства потрібно розробити внутрішні стандарти контролю, здійснити його автоматизацію та удосконалити нормативно-правову базу його застосування. Система контролю витрат операційної діяльності підприємства впливає як на фінансовий стан, так і на результати господарської діяльності. З

метою забезпечення об'єктивності, неупередженості, якості висновків та пропозицій, що приймаються за результатами контрольних перевірок, слід проводити контроль витрат операційної діяльності підприємства на основі визначеної концепції. Тому потрібно оптимізувати побудову контрольного процесу.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини»

Написання роботи носить прикладний характер, об'єктом дослідження стала діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю «Мрія Великописарівщини» (далі - ТОВ «Мрія Великописарівщини») створено відповідно законодавства України, у своїй діяльності керується Господарським та Цивільним Кодексами України.

До установчих документів ТОВ «Мрія Великописарівщини» належать: статут, довідка про державну реєстрацію, ліцензії тощо. Статут підприємства становить 700 000 грн.

Відповідно до статуту, метою діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» є підприємницька діяльність товариства для одержання прибутку.

Основними видами діяльності підприємства є:

- Агропромисловість;
- Хлібопекарство;
- Виробництво хлібобулочних та кондитерських виробів;
- торгово-комерційна та інша діяльність.

Організаційна структура ТОВ «Мрія Великописарівщини» – це пекарня та дві торгові марки «Мрія» і «Смачна Мрія». Товариство складає фінансову звітність, яка включає показники фінансово-господарської діяльності всіх видів діяльності.

В майбутньому планується розширити пошук і встановлення партнерських відносин з іноземними підприємствами, створення спільних підприємств, розширення сфери діяльності.

Крім того, ТОВ «Мрія Великописарівщини» має свій парк автомобілів, власне хлібопекарське та кондитерське виробництво, а також власні торгові точки. За роки своєї роботи ТОВ «Мрія Великописарівщини» придбала практичний досвід і штат кваліфікованих працівників.

Дані щодо основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» наведені в таблиці 2.1.

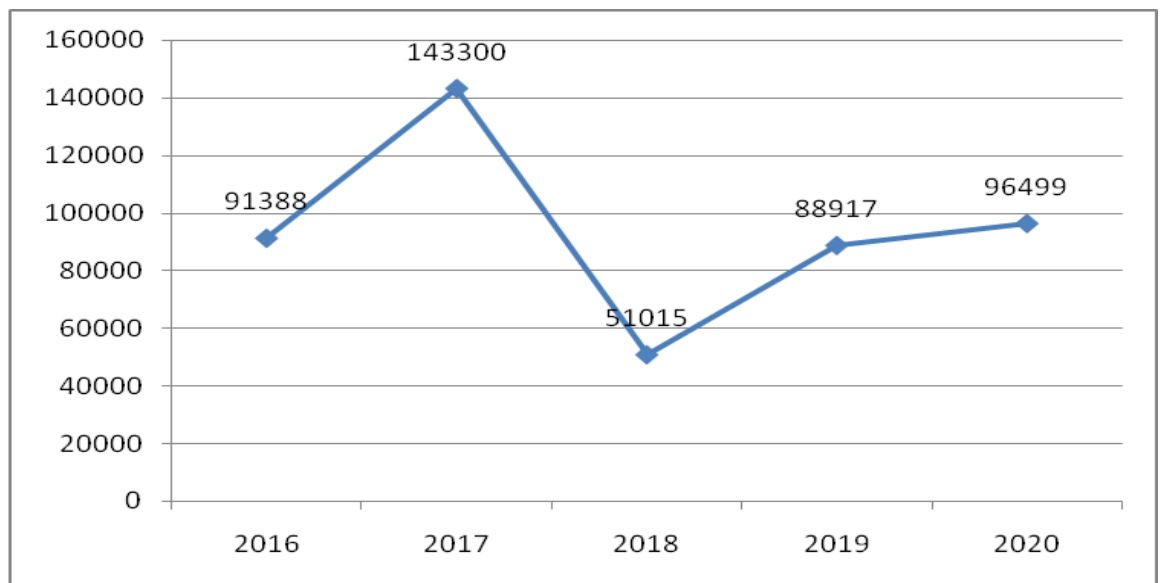
Таблиця 2.1.

**Основні фінансово-економічні показники ТОВ «Мрія
Великописарівщини» за 2016-2020 рр., тис. грн.**

Показник	Рік					Відхилення (+,-)	
	2016	2017	2018	2019	2020	тис. грн.	%
Дохід від реалізації продукції	91388,0	143300,0	51015,0	88917,0	96499,0	5111,0	5,6
Собівартість реалізованої продукції	71459,5	111330,0	38992,0	61362,0	74586,0	3126,5	4,4
Чистий прибуток	896,4	1422,0	-376,0	1826,0	674,0	-222,4	-24,8
Середньорічна вартість основних засобів	50361,2	42629,0	35384,5	34819,0	32950,5	-17410,7	-34,6
Власні оборотні кошти	21057,0	13949,0	7628,0	28513,0	40498,0	19441,0	92,3
Зареєстрована капітал	200,0	700,0	700,0	700,0	700,0	500,0	250,0

Джерело: розраховано автором.

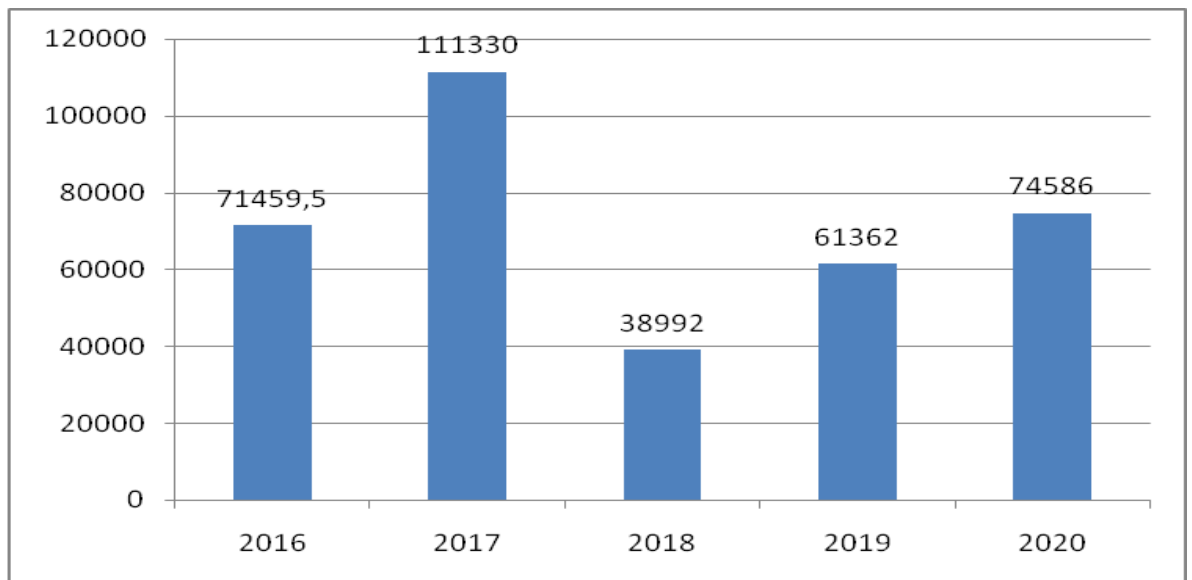
За результатами проведеного аналізу в таблиці 2.1. можна зробити висновок про те, що більшість показників протягом 2016-2020 років зростає. Найменші значення спостерігалися в 2018 році, що пов'язано із загальним спадом в економіці. Також протягом останніх 5 років дохід від реалізації продукції збільшився на 5,6% або на 5111 тис. грн., що представлено на рис. 2.1.

**Рис.2.1. Динаміка зміни доходу від реалізації продукції
ТОВ «Мрія Великописарівщини» протягом 2016-2020 року**

Джерело: побудовано автором.

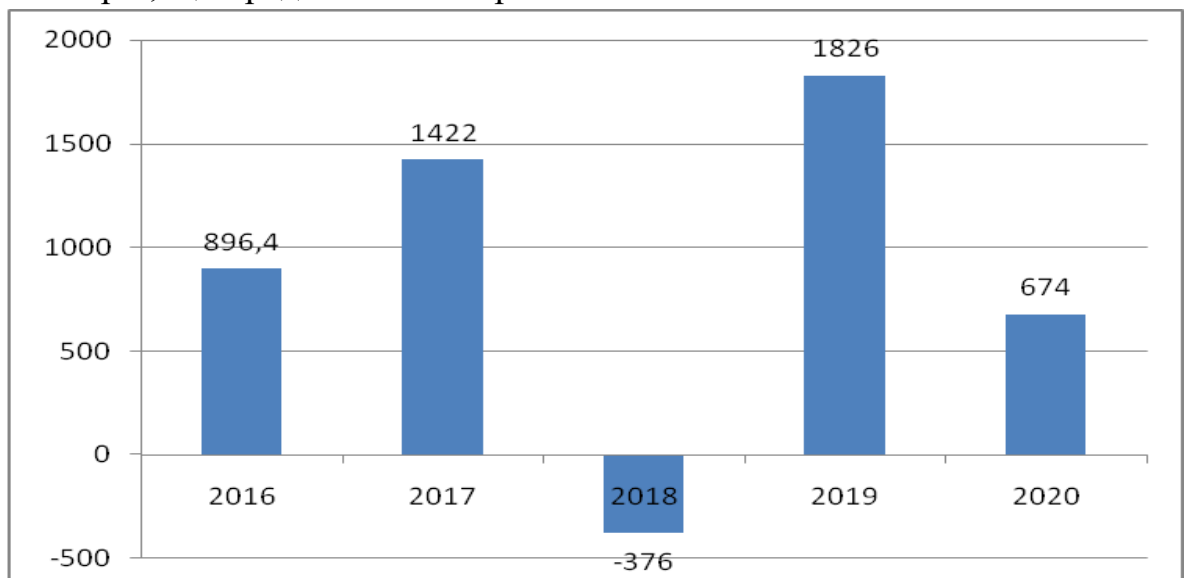
Такими ж темпами змінювалася величина собівартості реалізованої продукції, яка зростає на 4,4% або на 3126,5 тис. грн., що представлено на рис. 2.2.

Рис.2.2. Динаміка зміни собівартості реалізації продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини» протягом 2016-2020 року

Джерело: побудовано автором.

Чистий фінансовий результат діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» набув від'ємного значення у 2018 році, тобто втрати склали 376 тис. грн.. Наступного, 2019 року чистий прибуток досягнув майже 2000 тис. грн., що представлено на рис. 2.3.

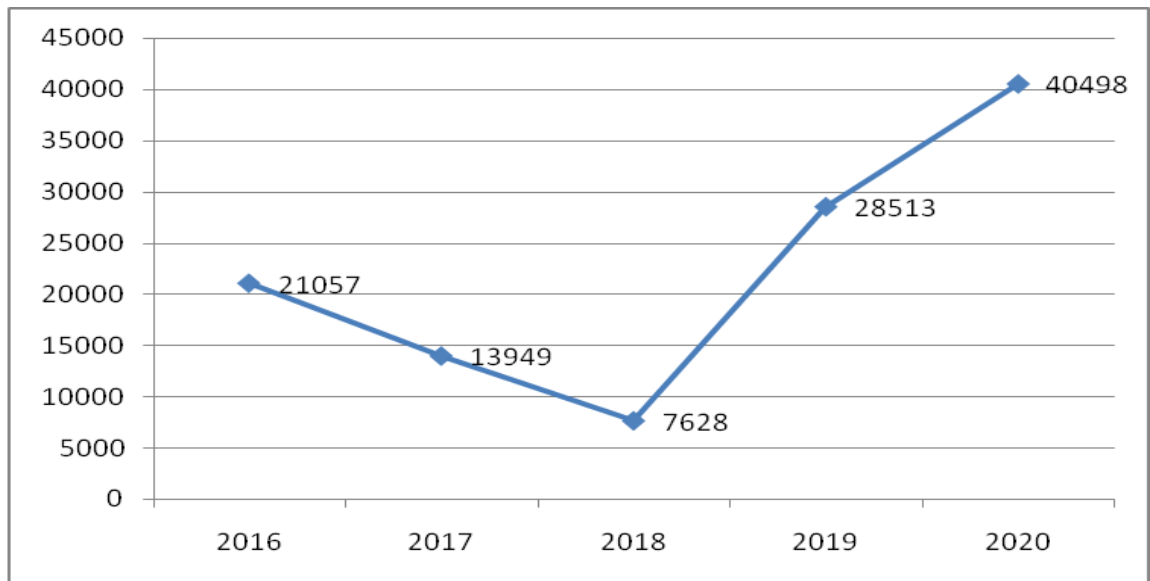

Рис.2.3. Динаміка зміни чистого прибутку ТОВ «Мрія Великописарівщини» протягом 2016-2020 року

Джерело: побудовано автором.

Негативною тенденцією на ТОВ «Мрія Великописарівщини» є поступове зниження вартості основних засобів, У поєднанні зі зростанням обсягів реалізації зниження вартості на 34% за 5 останні років свідчить про значну інтенсифікацію їх використання і високу ймовірність швидкого зносу.

Власні оборотні кошти ТОВ «Мрія Великописарівщини» зросли майже вдвічі і досягли значення 40486 тис. грн. у 2020 році, що представлено на рис.2.4.

**Рис.2.4. Динаміка зміни власних оборотних коштів
ТОВ «Мрія Великописарівщини» протягом 2016-2020 року**

Джерело: побудовано автором.

Швидкі темпи росту зазначених показників свідчить про стрімкий розвиток та розширення діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини», однак зниження чистого прибутку характеризує перевищення темпів росту витрат над доходами, що становить загрозу для підприємства.

З метою отримання більш повної характеристики загального фінансово-економічного стану ТОВ «Мрія Великописарівщини» розглянемо агрегований баланс – таблиця 2.2.

Таблиця 2.2.

Агрегований баланс ТОВ «Мрія Великописарівщини»

за 2016-2020 рр., тис. грн.

	Дані, тис. грн..		Відхилення (+,-)	
	2016	2020	тис. грн.	%
Необоротні активи	69535,0	76168,0	6633,0	9,54
Оборотні активи, в т.ч.:	46066,0	84862,0	38796,0	84,22
- запаси	7816,0	15335,0	7519,0	96,20
- дебіторська заборгованість	28984,0	63334,0	34350,0	118,51
- грошові кошти	9208,0	4870,0	-4338,0	-47,11
- інші	58,0	1323,0	1265,0	2181,03
Витрати майбутніх періодів	1,0	901,0	900,0	90000,00
Власний капітал	55507,0	33951,0	-21556,0	-38,83
Забезпечення майбутніх виплат і платежів	35085,0	82715,0	47630,0	135,76
Довгострокові зобов'язання	4,0	112,0	108,0	2700,00
Поточні зобов'язання, в т.ч.:	25006,0	45153,0	20147,0	80,57
- кредиторська заборгованість	13298,0	35579,0	22281,0	167,55
- інші	11708,0	9574,0	-2134,0	-18,23
Доходи майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,0
Баланс	115602,0	161931,0	46329,0	40,08

Джерело: розрховано автором.

За результатами аналізу можна зробити висновок, що валюта балансу ТОВ «Мрія Великописарівщини» зростає за 2016-2020 роки у 1,5рази.

У структурі активів ТОВ «Мрія Великописарівщини» найбільш значним є зростання витрат майбутніх періодів – з 1 тис. грн. у 2016 році до 901 тис. грн. у 2020 році. Обсяги необоротних активів збільшилися майже на 10%. Серед оборотних активів спостерігається зниження лише грошових коштів майже удвічі.

Серед пасивів ТОВ «Мрія Великописарівщини» надзвичайно високий темп зростання характерний для довгострокових зобов'язань, які збільшилися

на 108 тис. грн. або на 2700%. Поточні зобов'язання ТОВ «Мрія Великописарівщини» також зросли більш ніж на 80%. Відбулось це за рахунок збільшення обсягів кредиторської заборгованості. У таких умовах негативним є посилення залежності ТОВ «Мрія Великописарівщини» від зовнішніх джерел.

Для того, щоб провадити фінансово-господарську та операційну діяльність ТОВ «Мрія Великописарівщини» повинно мати у своєму розпорядженні майно. Аналіз майнового стану ТОВ «Мрія Великописарівщини», представлено в таблиці 2.3.

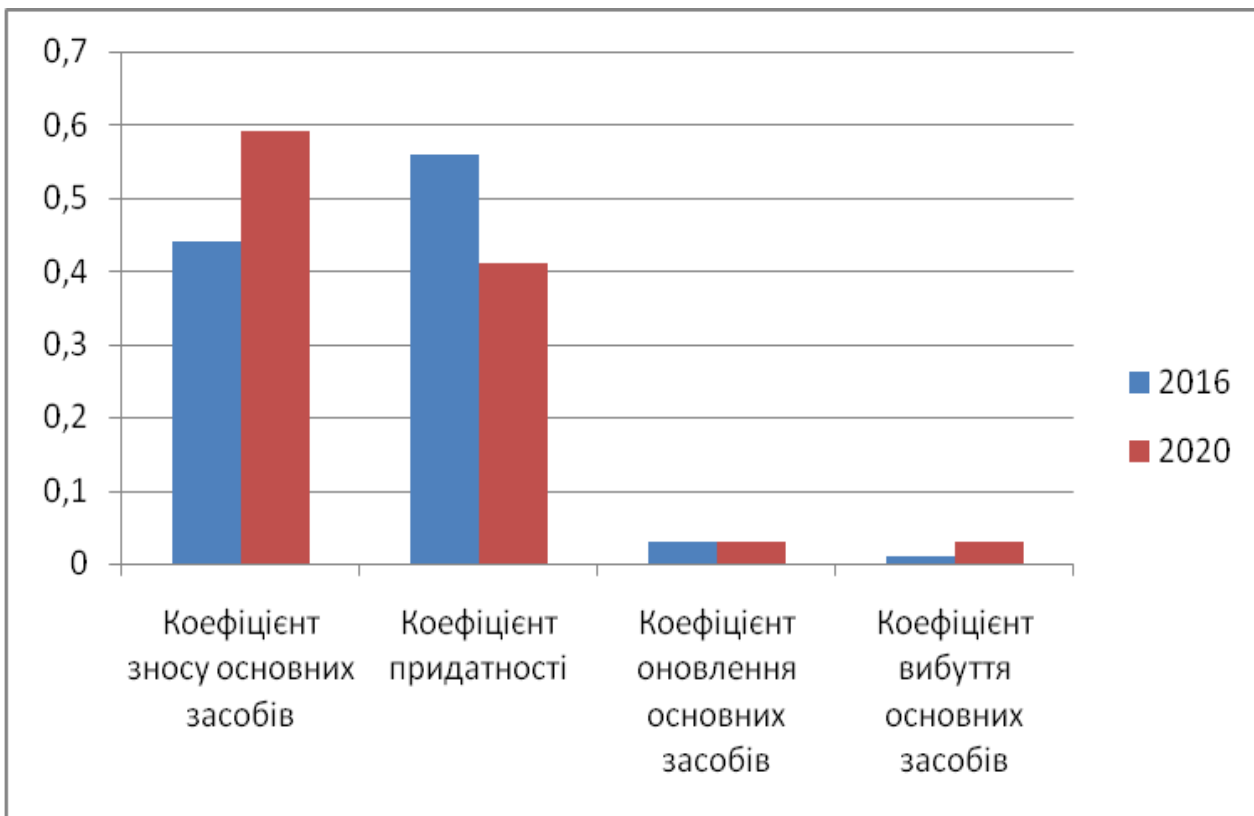
Таблиця 2.3.

**Оцінка майнового стану ТОВ «Мрія Великописарівщини»
за 2016-2020 рр.**

Показник	Роки		Відхилення (+,-)
	2016	2020	
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,44	0,59	0,15
Коефіцієнт придатності	0,56	0,41	-0,15
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,03	0,03	-0,01
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,01	0,03	0,02

Джерело: розраховано автором.

Відповідно представлених в таблиці 2.1. даних коефіцієнт зносу основних засобів зріс на 0,15%, що свідчить про зношеність основних фондів підприємства на 60%. Коефіцієнт оновлення не перевищує 0,14%, що означає невідновлення основних засобів. У 2017 році коефіцієнт вибуття досяг величини 0,43%, що свідчить про списання майже половини основних засобів, що представлено на рис.2.5

Рис.2.5. Динаміка зміни коефіцієнтів, що характеризують майновий стан ТОВ «Мрія Великописарівщини» протягом 2016-2020 року

Джерело: побудовано автором.

Отже, виробничий потенціал ТОВ «Мрія Великописарівщини» поступово скорочується, що може призвести до зменшення масштабів діяльності.

Проведемо аналіз показників ліквідності та платоспроможності, які характеризують здатність ТОВ «Мрія Великописарівщини» своєчасно і в повному обсязі розраховуватися з контрагентами.

При аналізі ліквідності має значення аналіз ліквідності балансу. Ліквідність балансу досягається встановленням рівності між зобов'язаннями ТОВ «Мрія Великописарівщини» та його активами. Групування активів та зобов'язань ТОВ «Мрія Великописарівщини» в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

**Групування активів і зобов'язань ТОВ «Мрія Великописарівщини»
у 2016- 2020 рр., тис. грн.**

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Активи					
Абсолютно ліквідні активи (А1)	9208,0	8285,0	1844,0	907,0	4870,0
Активи, що швидко реалізуються (А2)	29042,0	50092,0	63304,0	68585,0	64657,0
Активи, що повільно реалізуються (А3)	7817,0	14051,0	4067,0	3549,0	16236,0
Активи, що важко реалізуються (А4)	69535,0	105799,0	127868,0	81439,0	76168,0
Зобов'язання					
Найбільш термінові зобов'язання (П1)	2582,0	2546,0	2261,0	2651,0	2126,0
Короткострокові пасиви (П2)	22424,0	55927,0	59214,0	41765,0	43027,0
Довгострокові пасиви (П3)	35089,0	90775,0	105508,0	79394,0	82827,0
Постійні пасиви (П4)	55507,0	28979,0	30100,0	30670,0	33951,0

Джерело: розраховано автором.

Відповідно до вихідних даних, ми провели аналіз ліквідності балансу ТОВ «Мрія Великописарівщини», результати якого представлені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Мрія Великописарівщини» за 2016-2020

рр., тис. грн.

Співвідношення	Надлишок (нестача) платіжних засобів					Умова ліквідності
	2016	2017	2018	2019	2020	
A1:П1	6626,0	5739,0	-417,0	-1744,0	2744,0	≥ 0
A2:П2	6618,0	-5835,0	4090,0	26820,0	21630,0	≥ 0
A3:П3	-27272,0	-76724,0	-101441,0	-75845,0	-66591,0	≥ 0
A4:П4	14028,0	76820,0	97768,0	50769,0	42217,0	≤ 0

Джерело: розраховано автором.

Відповідно до отриманих даних, баланс ТОВ «Мрія Великописарівщини» не є ліквідним. Зобов'язання у 2018-2019 роках перевищували абсолютно ліквідні активи, що є негативним фактором.

Отже, результатом сповільнення надходжень коштів за реалізовану продукцію є зростання обсягів боргу, а також підвищення дебіторської заборгованості.

Наступним етапом оцінки ліквідності діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» є розрахунок та аналіз групи показників ліквідності, наведений у таблиці 2.6.

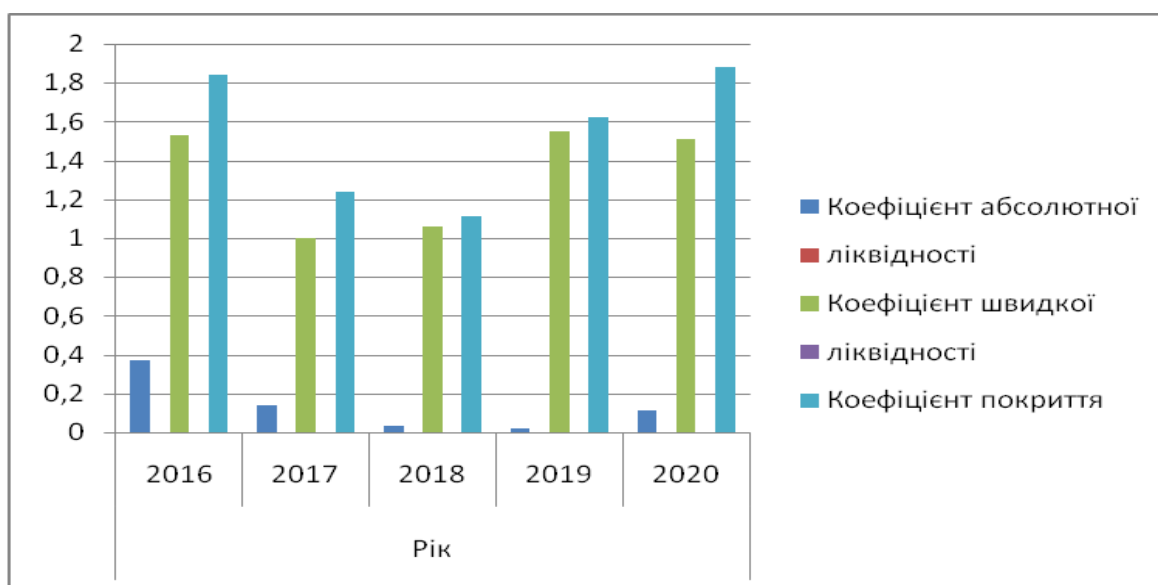
Таблиця 2.6.

**Динаміка показників ліквідності ТОВ «Мрія Великописарівщини»
за 2016- 2020 рр.**

Показник	Рік					Відхилення (+,-)
	2016	2017	2018	2019	2020	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,37	0,14	0,03	0,02	0,11	-0,26
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,53	1,00	1,06	1,55	1,51	-0,02
Коефіцієнт покриття	1,84	1,24	1,11	1,62	1,88	0,04
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	21060	13954	6840	27725	39709	18649

Джерело: розраховано автором.

Отримані дані свідчать про задовільний стан ліквідності ТОВ «Мрія Великописарівщини», що представлено на рис.2.6.

Рис.2.6. Динаміка зміни коефіцієнтів, що характеризують ліквідність ТОВ «Мрія Великописарівщини» протягом 2016-2020 року

Джерело: побудовано автором.

Причиною цьому є те, що значення основних показників відповідають нормативам або несуттєво відрізняються від них. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності ТОВ «Мрія Великописарівщини» трохи перевищує нормативне, що свідчить про наявність надлишкової ліквідності.

Коефіцієнт покриття ТОВ «Мрія Великописарівщини» коливався в межах допустимих значень у 2016- 2020 роках. Це говорить про те, що ТОВ «Мрія Великописарівщини» має достатньо оборотних коштів для погашення своїх боргів. Відповідно і загроза неплатоспроможності є мінімально можливою. Це підтверджує зростання обсягу чистого оборотного капіталу ТОВ «Мрія Великописарівщини» на 18649 тис. грн.

Отже, в цілому наше підприємство є цілком платоспроможним, хоча і має незначні проблеми з надлишком високоліквідних активів.

Також важливим етапом аналізу фінансового стану є оцінка фінансової стійкості ТОВ «Мрія Великописарівщини» за абсолютними та відносними показниками.

Фінансова стійкість є одним із основних чинників, що впливає на досягнення фінансової рівноваги та стабільності, а також забезпечує ефективний розвиток ТОВ «Мрія Великописарівщини» у довгостроковій перспективі.

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Мрія Великописарівщини» за абсолютними показниками наведено в додатку 1.

Відповідно до проведеного оцінювання, ТОВ «Мрія Великописарівщини» є абсолютно фінансово стійким протягом аналізованого періоду, тобто має високий рівень платоспроможності та не залежить від зовнішніх кредиторів. У 2017 році ТОВ «Мрія Великописарівщини» мало нестійкий фінансовий стан. Причиною цьому було те, що власних оборотних коштів та довгострокових кредитів не вистачало для покриття запасів і витрат. Цю проблему вирішила

активна збутова політика, і згодом фінансова стійкість ТОВ «Мрія Великописарівщини» відновилася.

Однак у цілому аналіз фінансової стійкості ТОВ «Мрія Великописарівщини» дав змогу виявити проблему зниження частки власного капіталу в структурі пасивів. Це свідчить про розбалансування фінансової стійкості ТОВ «Мрія Великописарівщини» і необхідність підвищення рівня фінансової автономії шляхом своєчасного погашення кредиторської заборгованості та збільшення зареєстрованого капіталу.

Відповідно до отриманих результатів аналізу фінансового стану ТОВ «Мрія Великописарівщини» можна зробити такі висновки:

- матеріально-технічна база ТОВ «Мрія Великописарівщини» є застарілою і потребує оновлення;
- в цілому підприємство є ліквідним і платоспроможним;
- існують незначні проблеми з надлишком високоліквідних активів;
- існує фінансова залежність ТОВ «Мрія Великописарівщини» від залучених джерел грошових коштів;
- показники рентабельності ТОВ «Мрія Великописарівщини» характеризують незначний рівень прибутковості діяльності.

У цілому проведений аналіз дає підставу стверджувати, що ТОВ «Мрія Великописарівщини» має задовільний фінансовий стан.

Загальна фінансово-економічна характеристика ТОВ «Мрія Великописарівщини» виявила певний ряд проблем, серед яких:

- перевищення темпів зростання витрат підприємства над темпами росту його доходів, що зумовлює зниження фінансових результатів;
- скорочення масштабів діяльності підприємства та його економічного потенціалу;
- зниження обсягів власних фінансових ресурсів, що може призвести до банкрутства підприємства.

В подальших розділах ми спробуємо запропонувати вирішення цих проблем.

2.2. Комплексний аналіз витрат від операційної діяльності підприємства

Дослідження структури та динаміки витрат від операційної діяльності підприємства, а також їх постійний моніторинг необхідні для оцінки ефективності функціонування ТОВ «Мрія Великописарівщини». На основі отриманої інформації можна планувати діяльність підприємства та оптимізувати його фінансові результати.

Оскільки ТОВ «Мрія Великописарівщини» складає традиційну фінансову звітність розглянемо особливості формування витрат від операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7.

Аналіз витрат і відрахувань ТОВ «Мрія Великописарівщини» за період 2018-2020 рр.

Показник	Рік						Відхилення (+,-)	
	2018		2019		2020		тис. грн.	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Податок на додану вартість	975,6	17,1	3453,5	17,0	4076,1	16,3	3100,5	317,8
Собівартість реалізованої продукції	4113,8	72,2	15964,0	78,4	19420,0	77,8	15306,2	372,1
Адміністративні витрати	233,0	4,1	356,0	1,7	496,0	2,0	263,0	112,9
Витрати на	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

збут								
Інші операційні витрати	294,0	5,2	407,0	2,0	891,0	3,6	597,0	203,1
Фінансові витрати	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші витрати від звичайної діяльності	2,0	0,0	3,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
Податок на прибуток	78,1	1,4	168,8	0,8	77,7	0,3	-0,3	-0,4
Усього витрат і відрахувань	5696,5	100,0	20352,3	100,0	24962,8	100,0	19266,4	338,2

Джерело: розраховано автором.

У фінансовій звітності ТОВ «Мрія Великописарівщини» загальна сума витрат від операційної діяльності підприємства зросла майже у 4,5 рази – з 5696,5 тис. грн. у 2018 році до 24962,8 тис. грн. у 2020 році. Найбільшу питому вагу в структурі витрат від операційної діяльності займає собівартість реалізованої продукції. Частка собівартості реалізованої продукції за досліджуваний період збільшилася на 5% і досяг 19,5 млн. грн. значними є витрати від операційної діяльності спрямовані на відрахування податку на додану вартість - 17% від усіх витрат ТОВ «Мрія Великописарівщини».

Однак темпи його зростання нижчі за темпи зростання витрат від операційної діяльності у цілому.

Обсяг інших витрат від операційної діяльності збільшився більш ніж у 2 рази, а величина адміністративних витрат також підвищилася більш ніж удвічі. Незначною є частка інших витрат від операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» та податку на прибуток.

Загалом структура витрат від операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» відповідає сфері його фінансово-господарської діяльності. Найбільшу частку займають витрати від операційної діяльності спрямовані на забезпечення процесу виробництва.

В таблиці 2.8. наведено формування собівартості продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини».

Таблиця 2.8.

Аналіз собівартості продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини» за період 2018-2020 рр.

Елемент собівартості	Рік						Відхилення (+,-)	
	2018		2019		2020			
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Сировина	2281,9	55,5	8295,5	52,0	10051,0	51,8	7769,1	340,5
Запаси	673,4	16,4	5253,1	32,9	6776,3	34,9	6102,9	906,3
Обладнання	456,6	11,1	689,1	4,3	1099,7	5,7	643,1	140,8
Заробітна плата	417,7	10,2	1115,9	7,0	840,9	4,3	423,2	101,3
Інші витрати	284,2	6,9	610,4	3,8	652,1	3,4	367,9	129,5
Усього	4113,8	100,0	15964,0	100,0	19420,0	100,0	15306,2	372,1

Джерело: розраховано автором.

Найбільшу питому вагу в структурі собівартості займає сировина. Її частка становить майже половину собівартості. Важливою статтею витрат від операційної діяльності є також витрати на запаси, питома вага яких складала у 2018 році 16,4%.

Витрати на обладнання склали близько 11% у 2018 році, а у 2020 році їх частка знизилася до 5,7%. Тенденції до зниження мали і витрати на заробітну

плату виробничому персоналу та загальновиробничі витрати. Це свідчить про розширення обсягів реалізації продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини» та масштабів його діяльності.

Важливим елементом аналізу витрат від операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» є дослідження структури витрат, яка наведена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9.

**Аналіз операційних витрат за елементами ТОВ «Мрія
Великописарівщини» за період 2018-2020 рр.**

Елемент операційних витрат	Рік						Відхилення	
	2018		2019		2020		(+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Матеріальні витрати	1459,0	47,9	8346,0	73,7	11517,0	79,0	10058,0	689,4
Витрати на оплату праці	829,0	27,2	1854,0	16,4	1743,0	12,0	914,0	110,3
Відрахування на соціальні заходи	379,0	12,5	738,0	6,5	659,0	4,5	280,0	73,9
Амортизація	32,0	1,1	51,0	0,5	52,0	0,4	20,0	0,0
Інші операційні витрати	345,0	11,3	337,0	3,0	607,0	4,2	262,0	75,9
Усього	3044,0	100,0	11326,0	100,0	14578,0	100,0	11534,0	378,9

Джерело: рохраховано автором.

Проведений аналіз собівартості реалізованої продукції встановлює, що найбільша частка в структурі операційних витрат належить матеріальним витратам.

Витрати на оплату праці також є вагомим елементом операційних витрат. Їх частка більш ніж удвічі знизилася протягом 2018-2020 років. Інші витрати від операційної діяльності зросли на 76%. Таким чином, найбільшою статтею витрат від операційної діяльності підприємства є витрати на сировину і матеріали. Від коливання ціни на їх придбання залежить інтенсифікація виробництва та визначаються фінансові результати діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини».

В процесі своєї господарської діяльності витрати від операційної діяльності підприємства неможливо покрити за рахунок отриманої виручки від реалізації. Це у свою чергу призводить до зростання непокритих операційних збитків.

Щоб визначити, який обсяг реалізації повинен бути у ТОВ «Мрія Великописарівщини» для покриття своїх витрат, необхідно провести операційний аналіз. В основі цього аналізу лежить дослідження співвідношення «витрати – обсяг – прибуток».

Вихідні дані для проведення операційного аналізу з поділом витрат на постійні та змінні наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

**Операційний аналіз ТОВ «Мрія Великописарівщини»
за період 2018-2020 рр.**

Показники	Рік			Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	тис. грн.	%
Виручка від реалізації, тис. грн.	4878,1	17267,3	20380,6	15502,5	317,8
Змінні витрати, тис. грн.	4113,8	15964,0	19420,0	15306,2	372,1
Постійні витрати, тис.	529,0	766	1389,0	860,0	162,6

грн.					
Операційний прибуток, тис. грн.	235,3	537,3	-428,4	-663,7	-282,1
Маржинальний дохід, тис. грн.	764,3	1303,3	960,6	196,3	25,7
Коефіцієнт маржинального доходу	0,16	0,08	0,05	-0,1	-69,9
Операційний важіль	3,2	2,4	-2,2	-5,5	-169,0
Коефіцієнт запасу фінансової міцності	0,31	0,41	-0,45	-0,8	-244,9
Точка беззбитковості, тис. грн.	3376,3	10148,7	29469,8	26093,5	772,8

Джерело: розраховано автором.

Отже за даними проведено аналізу визначимо, що маржинальний дохід ТОВ «Мрія Великописарівщини» збільшився на 25% або 196,3 тис. грн. Тобто, це означає, що 5% доходу від реалізації ТОВ «Мрія Великописарівщини» дозволяє покрити постійні витрати та сформувати необхідну величину операційного прибутку. Але, оскільки виручка від реалізації продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини» у 2020 році не покриває сукупні витрати, то його операційний прибуток має від'ємне значення. Це негативний результат. Адже це означає, що запас фінансової міцності менше 0, і точка беззбитковості не досягнута.

Специфіка структури витрат від операційної діяльності, серед яких 90% займають змінні витрати, зумовлює надзвичайно високий поріг рентабельності. Тому рекомендуємо для покриття операційних збитків оптимізувати структуру витрат, а не нарощувати обсяги виробництва.

Таким чином, можна встановити особливості формування витрат від

операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини», які полягають у наступному:

- зростання витрат від операційної діяльності підприємства у 2019 році, у складі яких найбільше збільшилися матеріальні витрати;
- висока частка собівартості реалізованої продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини» у структурі витрат від операційної діяльності підприємства;
- надзвичайно висока частка змінних витрат у структурі сукупних витрат.

З метою вдосконалення системи управління витратами від операційної діяльності на ТОВ «Мрія Великописарівщини» доцільно здійснити прогноз витрат на 2021 рік. Такий розрахунок можливо провести враховуючи темпи зростання чистого доходу за 2018-2020 роки. На основі попередніх розрахунків показники витрат на наступний рік представлено в таблиці 2.11.

За розрахованими даними можна стверджувати, що за умови збереження наявних темпів росту виручки і витрат від операційної діяльності підприємства та без удосконалення системи управління витратами підприємства існуватиме перевитрачання ресурсів у 2021 році. Такі тенденції стосуються всіх статей витрат від операційної діяльності крім загальновиробничих.

Таблиця 2.11.

Визначення планових та оптимальних показників витрат від операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» у 2021 році

Стаття витрат	Плановий рівень		Оптимальний рівень		Економія / перевитрачання	
	тис. грн.	на 1 грн. ЧД	тис. грн.	на 1 грн. ЧД	тис. грн.	на 1 грн. ЧД
Сировина	12703,0	0,4923	12069,9	0,4678	-633,1	-0,0245
Запаси	8811,4	0,3415	3561,9	0,1380	-5249,6	-0,2035
Обладнання	1230,8	0,0477	1029,7	0,0399	-201,1	-0,0078
Витрати на оплату праці	1108,9	0,0430	1064,6	0,0413	-44,3	-0,0017
Загальновиробничі витрати	993,2	0,0385	1061,6	0,0411	68,4	0,0026
Адміністративні витрати	558,6	0,0217	532,3	0,0206	-26,4	-0,0010
Усього витрат	25405,9	0,9846	19319,9	0,9356	-6086,0	-0,0491

Джерело: розраховано автором.

Враховуючи специфіку діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» вважаємо за доцільне реалізацію дій зі зниження витрат від операційної діяльності підприємства за такими статтями, як:

- матеріальні витрати,
- витрати на оплату праці
- адміністративні витрати.

Перші два напрями включаються в собівартість реалізованої продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини», тому сприятимуть зменшенню її рівня.

Резервами скорочення матеріальних витрат є:

- зміна постачальників сировини і матеріалів
- залучення ресурсів за більш низькими цінами;

- використання сировини і матеріалів;
- посилення контролю на виробництві з метою уникнення випадків розкрадання.

Резервами зниження витрат на оплату праці є:

- підвищення продуктивності праці;
- система стимулювання працівників;
- підвищення кваліфікації працівників.

Резервами зниження адміністративних витрати є:

- оптимізація чисельності управлінського персоналу,
- зниження витрати на оплату праці;
- пошук нових обслуговуючих установ, щоб знизити обслуговуючі витрати;
- скорочення матеріальних ресурсів для персоналу.

Отже, провівши аналіз витрат від операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» ми визначили, що вона є неефективною, оскільки підприємство має значні резерви зниження витрат. В першу чергу такі витрати є серед матеріальних витрат, адміністративних витрат та витрат на оплату праці.

2.3. Особливості обліку витрат від операційної діяльності підприємства

Облік витрат від операційної діяльності підприємства має забезпечувати в першу чергу достовірне, оперативне й абсолютне надходження інформації для керівників. Така інформація цікавить керівництво у розрізі кількості та вартості одержаної продукції (товарів, робіт, послуг), витрат на виробництво продукції тощо.

Формування витрат від операційної діяльності підприємства початково

здійснюється в системі оперативного обліку. Витрати від операційної діяльності підприємства обліковуються у залежності від замовлень, видів продукції, каналів реалізації тощо. [51]

На підприємстві ТОВ «Мрія Великописарівщини» прийнята журнально-ордерна форма обліку. Всі дані із первинних документів і аналітичних звітів щодо витрат від операційної діяльності підприємства збираються та систематизуються у розділі I Журналу-ордеру №5. Цей журнал ведеться за кредитом рахунків 90, 92, 93 та 94. [7]

В системі аналітичного обліку витрати від операційної діяльності підприємства відображаються і збираються за калькуляційними статтями відповідно до зменшення активів та збільшення зобов'язань.

Для калькулювання витрат від операційної діяльності підприємства прийнятий позамовний метод. За даним методом витрати збирають в кожному отриманому замовленні.

Особливість обліку витрат від операційної діяльності підприємства полягає в тому, що прямі витрати відносять одразу на замовлення, а непрямі – розподіляють за окремими замовленнями.

Звітну калькуляцію за витратами від операційної діяльності підприємства складають лише після повного виконання замовлення. Витрати від операційної діяльності підприємства збирають за конкретним замовленням. В кінцевій калькуляції собівартості додаються всі прямі та непрямі витрати, а також вираховують вартість повернених на склад невикористаних запасів. [8]

Облікова політика ТОВ «Мрія Великописарівщини» передбачає використання для обліку витрат від операційної діяльності підприємства звітного періоду лише окремі рахунки класу 9 «Витрати діяльності», а саме:

- 90 «Собівартість реалізації»,
- 91 «Загальновиробничі витрати»,
- 92 «Адміністративні витрати»,

- 93 «Витрати на збут»,

- 94 «Інші витрати операційної діяльності». [12]

Витрати, що пов'язані з операційною діяльністю ТОВ «Мрія Великописарівщини» та входять до виробничої собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) поділяються на прямі і непрямі.

До складу прямих витрат від операційної діяльності підприємства належить: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати. Їх синтетичний облік відображається по дебету активного рахунка 23 «Виробництво». За дебетом відображають витрати виробництва, а за кредитом списання готової продукції (товарів, робіт, послуг).

До складу непрямих витрат від операційної діяльності підприємства належить: додаткова заробітна плата та загальновиробничі витрати. Синтетичний облік непрямих витрат від операційної діяльності підприємства відображають на активному рахунку 91. За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунки 23 та 90. Залишку за цим рахунком немає. [11]

Типові операції щодо кореспонденції прямих і непрямих витрат від операційної діяльності підприємства наведено в таблиці 2.12.

Кореспонденція прямих і непрямих витрат від операційної діяльності підприємства

Зміст господарської операції	Дт	Кт
Відображено прямі матеріальні витрати на ремонт	23	20
Нараховано амортизацію на технологічне устаткування	23	13
Нараховано амортизацію на основні засоби загальновиробничого призначення (постійні витрати)	91	13
Відображено витрати по операційній оренді основних засобів загальновиробничого призначення (постійні витрати)	91	685
Нараховано податковий кредит по ПДВ	641	685
Нараховано заробітну плату виробничого персоналу і соціальні внески (збори) на неї (22 %)	23 23	661 65
Нараховано заробітну плату персоналу загальновиробничого призначення і соціальні внески (збори) на неї (22%) (постійні витрати)	91 91	661 65
Відображено витрати на утримання і обслуговування споруд загальновиробничого призначення (змінні витрати)	91 641	685 685
Списано змінні загальновиробничі витрати	23	91
Списано постійні загальновиробничі витрати на витрати виробництва (4050,00 * 0,761905)		
Списано постійні загальновиробничі витрати на собівартість продукції		
Відображено виробнича собівартість послуг	903	23
Відображено фінансовий результат	791	903

Аналітичний облік прямих і непрямих витрат з від операційної діяльності підприємства дійсною за підрозділами, за видами виробництв, за групами продукції та статтями витрат.

Витрати, які не входять до виробничої собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), але які пов'язані з операційною діяльністю, поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Для потреб керівництва проводиться групування адміністративних витрат за ознаками прямого або непрямого відношення до того чи іншого виду продукції, центру відповідальності.

Облік адміністративних витрат призначено для акумулювання витрат, пов'язаних з керуванням та обслуговуванням підприємства. Синтетичний облік адміністративних витрат здійснюється на активному рахунку 92. Загальна методика обліку адміністративних витрат полягає в тому, що за дебетом відображається сума визнаних адміністративних витрат, а за кредитом відбувається списання адміністративних витрат. [20]

Аналогічно відбувається і облік витрат на збут та інших витрат операційної діяльності. Тобто облік витрат на збут ведеться на синтетичному активному рахунку 93 «Витрати на збут». За дебетовою частиною рахунка відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитовою – списання. Для обліку інших витрат операційної діяльності призначено активний синтетичний рахунок 94. За дебетом відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання. [40]

Основні кореспондентуючі рахунки щодо відображення адміністративних витрат, витрат на збут та інших витрат від операційної діяльності наведено в таблиці 2.13.

**Кореспонденція адміністративних витрат, витрат на збут та інших
витрат операційної діяльності**

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	Відображено витрати на службове відрядження адміністративного персоналу	92	372
2	Нараховано амортизація адміністративного приміщення	92	131
3	Сплачено послуги за проведений аудит	92	311
4	Нараховано заробітна плата адміністрації соціальні внески (збори) на неї (22 %)	92 92	66 65
6	Списано на фінансовий результат адміністративні витрати	791	92
7	Відображено витрати на відрядження працівників відділу збуту	93	372
8	Нараховано амортизація основних засобів відділу збуту	93	131
9	Сплачено послуги реклами	93	311
10	Нараховано заробітна плата працівникам відділу збуту адміністрації і соціальні внески (збори) на неї (22 %)	93 93	66 65
12	Списано на фінансовий результати витрати на збут	791	93
13	Відображено витрати від первісного визнання активів на дату балансу	940	23
14	Відображено витрати з виконання досліджень та розробок	941	13
15	Відображено собівартість реалізованих виробничих запасів	943	20
16	Відображено зменшення первісної вартості виробничих запасів, МШП	946	20
17	Списано інші витрати операційної діяльності на фінансові результати	791	94

Аналітичний облік адміністративних витрат ведеться в розрізі статей

витрат, що спрямовані на обслуговування та управління виробництва. Аналітичний облік витрат на збут ведеться в розрізі статей витрат, що пов'язані з відділом збуту. Аналітичний облік інших витрат операційної діяльності ведеться в розрізі видів статей витрат. [48]

Таким чином, облік є основним засобом одержання достовірної інформації для прийняття економічно обґрунтованих рішень. Організація обліку витрат від операційної діяльності підприємства та основні її положення є закріпленими в Обліковій політиці підприємства.

Дослідження особливостей обліку витрат від операційної діяльності підприємства встановило, що і первинний, і синтетичний, і аналітичний облік витрат від операційної діяльності підприємства здійснюється на ТОВ «Мрія Великописарівщини» якісно, своєчасно, а також у відповідності до чинного законодавства.

За результатами синтетичного обліку уся інформація про витрати від операційної діяльності підприємства ТОВ «Мрія Великописарівщини» наводиться у Звіті про фінансові результати.

Висновки до розділу 2.

ТОВ «Мрія Великописарівщини» – це пекарня та дві торгові марки «Мрія» і «Смачна Мрія». Товариство складає фінансову звітність, яка включає показники фінансово-господарської діяльності всіх видів діяльності.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок про те, що більшість показників протягом 2016-2020 років зростає.

Чистий фінансовий результат діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» набув від'ємного значення у 2018 році, тобто втрати склали 376 тис. грн.. Наступного, 2019 року чистий прибуток досягнув майже 2000 тис. грн. В цілому наше підприємство є цілком платоспроможним, хоча і

має незначні проблеми з надлишком високоліквідних активів.

Відповідно до проведеного оцінювання, ТОВ «Мрія Великописарівщини» є абсолютно фінансово стійким протягом аналізованого періоду, тобто має високий рівень платоспроможності та не залежить від зовнішніх кредиторів. У 2017 році ТОВ «Мрія Великописарівщини» мало нестійкий фінансовий стан. Причиною цьому було те, що власних оборотних коштів та довгострокових кредитів не вистачало для покриття запасів і витрат. Цю проблему вирішила активна збутова політика, і згодом фінансова стійкість ТОВ «Мрія Великописарівщини» відновилася.

У фінансовій звітності ТОВ «Мрія Великописарівщини» загальна сума витрат від операційної діяльності підприємства зросла майже у 4,5 рази – з 5696,5 тис. грн. у 2018 році до 24962,8 тис. грн. у 2020 році. Найбільшу питому вагу в структурі витрат від операційної діяльності займає собівартість реалізованої продукції. Частка собівартості реалізованої продукції за досліджуваний період збільшилася на 5% і досяг 19,5 млн. грн. значними є витрати від операційної діяльності спрямовані на відрахування податку на додану вартість - 17% від усіх витрат ТОВ «Мрія Великописарівщини».

Загалом структура витрат від операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» відповідає сфері його фінансово-господарської діяльності. Найбільшу частку займають витрати від операційної діяльності спрямовані на забезпечення процесу виробництва.

Витрати на обладнання склали близько 11% у 2018 році, а у 2020 році їх частка знизилася до 5,7%. Тенденції до зниження мали і витрати на заробітну плату виробничому персоналу та загальновиробничі витрати. Це свідчить про розширення обсягів реалізації продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини» та масштабів його діяльності.

Облік є основним засобом одержання достовірної інформації для прийняття економічно обґрунтованих рішень. Організація обліку витрат від

операційної діяльності підприємства та основні її положення є закріпленими в Обліковій політиці підприємства.

На підприємстві ТОВ «Мрія Великописарівщини» прийнята журнальна-ордерна форма обліку. Всі дані із первинних документів і аналітичних звітів щодо витрат від операційної діяльності підприємства збираються та систематизуються у розділі I Журналу-ордеру №5. Особливість обліку витрат від операційної діяльності підприємства полягає в тому, що прямі витрати відносять одразу на замовлення, а непрямі – розподіляють за окремими замовленнями.

Аналітичний облік прямих і непрямих витрат з від операційної діяльності підприємства здійснюють за підрозділами, за видами виробництв, за групами продукції та статтями витрат.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ

3.1. Організація контролю за витратами від операційної діяльності підприємства

Організація контролю за витратами від операційної діяльності підприємства є важливим елементом у загальній вертикалі управління підприємством. Організація контролю за витратами від операційної діяльності підприємства дає змогу керівництву переконатись, що операційна діяльність проходить у відповідності до розробленої стратегії розвитку. Для керівників підприємства контроль виступає гарантією збереження та ефективного використання ресурсів та коштів, а для кредиторів – гарантією їх повернення.

Основна проблема контролю витрат за витратами від операційної діяльності підприємства полягає в тому, що як правило немає чіткого розуміння правильності його організації. Причини цьому різні: починаючи від відсутності працівників відповідної кваліфікації, завершуючи відсутністю єдиної методики, систем показників оцінювання тощо. [68]

Дослідження принципів, прийомів та концепцій розвитку контролю за витратами від операційної діяльності підприємства показує, що однозначності його трактування ще не досягнуто. Однак більшість дослідників сходиться на думці, що контроль за витратами від операційної діяльності підприємства представляє собою структуру при якій використовуються особами, які виражають інтереси даного підприємства і містить певну сукупність методів і прийомів. Контроль також можна розглядати як складову структуру всіх функцій у загальній системі управління.

Організовується контроль на підприємстві по різному, у відповідності до структури та методів. Як правила, організація контролю покладена на

керівника підприємства.

Керівники здійснюють систематичний поточний контроль за витратами від операційної діяльності підприємства, і за діяльністю підприємства, і за результатами контрольних перевірок приймаються управлінські рішення. Такі заходи необхідні для усунення причин та наслідків, які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства.

Організація контролю за витратами від операційної діяльності підприємства має на меті досягнення управлінських цілей щодо забезпечення результативності ведення бізнесу та мінімізації різного роду ризиків [5]. Обов'язковим завданням для головного бухгалтера при контролі за витратами від операційної діяльності підприємства є:

- забезпечення дотримання на підприємстві прийнятих засад бухгалтерського обліку;
- організації контролю за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

Контроль за витратами від операційної діяльності підприємства передбачає документування та облік законності проведених господарських операцій на основі первинних документів; достовірність відображення в облікових регістрах записів.

При здійсненні контролю за витратами від операційної діяльності підприємства головний бухгалтер або керівник застосовує:

- перевірку, якою передбачають вивчення вмісту відображеної в документі операції з точки зору її відповідності до чинних норм, правил та інструкцій;
- та арифметичну перевірку, яка полягає в контролі за правильністю підрахунків. [47]

Управління витратами від операційної діяльності підприємства може визначатися різними моделями. Відповідно, для кожної з них характерний свій

порядок стратегій при прийнятті управлінських рішень керівництвом. Правильно обрана модель і пріоритети операційної діяльності підприємства є факторами, які дають змогу використовувати витрати від операційної діяльності підприємства з максимальною віддачею.

Управління від операційної діяльності підприємства доцільно здійснювати за допомогою методів, які відповідають вимогам і специфіці виробництва, тощо. Існують такі методи обліку витрат від операційної діяльності підприємства і калькуляцію собівартості продукції:

- позамовний,
- попередільний,
- нормативний. [53]

Управління витратами від операційної діяльності підприємства реалізує свою основну мету і головні завдання шляхом реалізації певних функцій.

Аналізуючи функції контролю витрат від операційної діяльності підприємства у взаємозв'язку, можна представити процес управління як ланцюг дій з аналізу, планування, організації, мотивації, обліку, контролю і регулювання відповідних факторів виробництва.

Функції контролю витрат від операційної діяльності підприємства можна розглянути за двома напрямками:

- перший напрям - забезпечення інформацією;
- другий напрям – створення єдиної системи за контролем за витратами від операційної діяльності підприємства [4].

Для раціональної організації контролю за витратами від операційної діяльності підприємства потрібно створити широкомасштабну і ефективно діючу систему контрольних підрозділів. Для цього недостатньо використовувати можливості контролю за витратами від операційної діяльності підприємства. Недостатність професійної підготовки, аналітичних здібностей та належної кваліфікації працівників служби контролю зумовлює

певні труднощі у створенні окремої служби контролю [40].

Об'єктами контролю за витратами від операційної діяльності підприємства є ресурси, процеси та результати діяльності. Контроль за витратами від операційної діяльності підприємства можна вважати тільки тоді ефективним, коли його результати дозволяють попередити виникнення небажаних ситуацій на підприємстві [7].

Для контролю за витратами від операційної діяльності підприємства треба визначити за яких умов визначаються ці витрати. Вважаємо за доцільне організувати контроль за витратами від операційної діяльності підприємства за такими напрямками:

- 1) для цілей контролю фінансового обліку;
- 2) для цілей контролю податкового обліку;
- 3) для цілей управління. [40]

Дослідження організації контролю за витратами від операційної діяльності підприємства дає змогу визначити основні напрямки вдосконалення контролю за витратами від операційної діяльності підприємства. Відповідно основні висновки зводяться до таких рекомендацій:

1. Успішне виконання поставлених завдань повинно базуватися на принципах: відповідальності, збалансованості контрольних дій, безперервності, взаємодії й координації, комплексності, делегування повноважень, пріоритетності, дієвості, інтеграції, підконтрольності, цільової спрямованості, превентивності контрольних дій та інших. Завдяки дотриманню цих принципів є можливість побудувати систему контролю за витратами від операційної діяльності підприємства незалежно від організаційно-правової форми, розмірів, видів і масштабів діяльності підприємства.

2. Контроль за витратами від операційної діяльності підприємства має забезпечити правильність формування собівартості продукції. Потрібно

регулярно перевіряти та проводити факторний аналіз відхилень фактичної та планової собівартості.

3. Ефективним методом контролю за витратами від операційної діяльності підприємства є перевірка правильності і документальної обґрунтованості списання витрат за елементами і калькуляційними статтями.

4. Організація контрольного процесу за витратами від операційної діяльності підприємства і реалізація його на практиці потребує дотримання в обов'язковому порядку встановлених вимог.

Вважаємо, що вищенаведені пропозиції спиятимуть організації дієвого контролю за витратами від операційної діяльності підприємства та призведуть до його успішного зростання.

3.2. Шляхи вдосконалення обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства

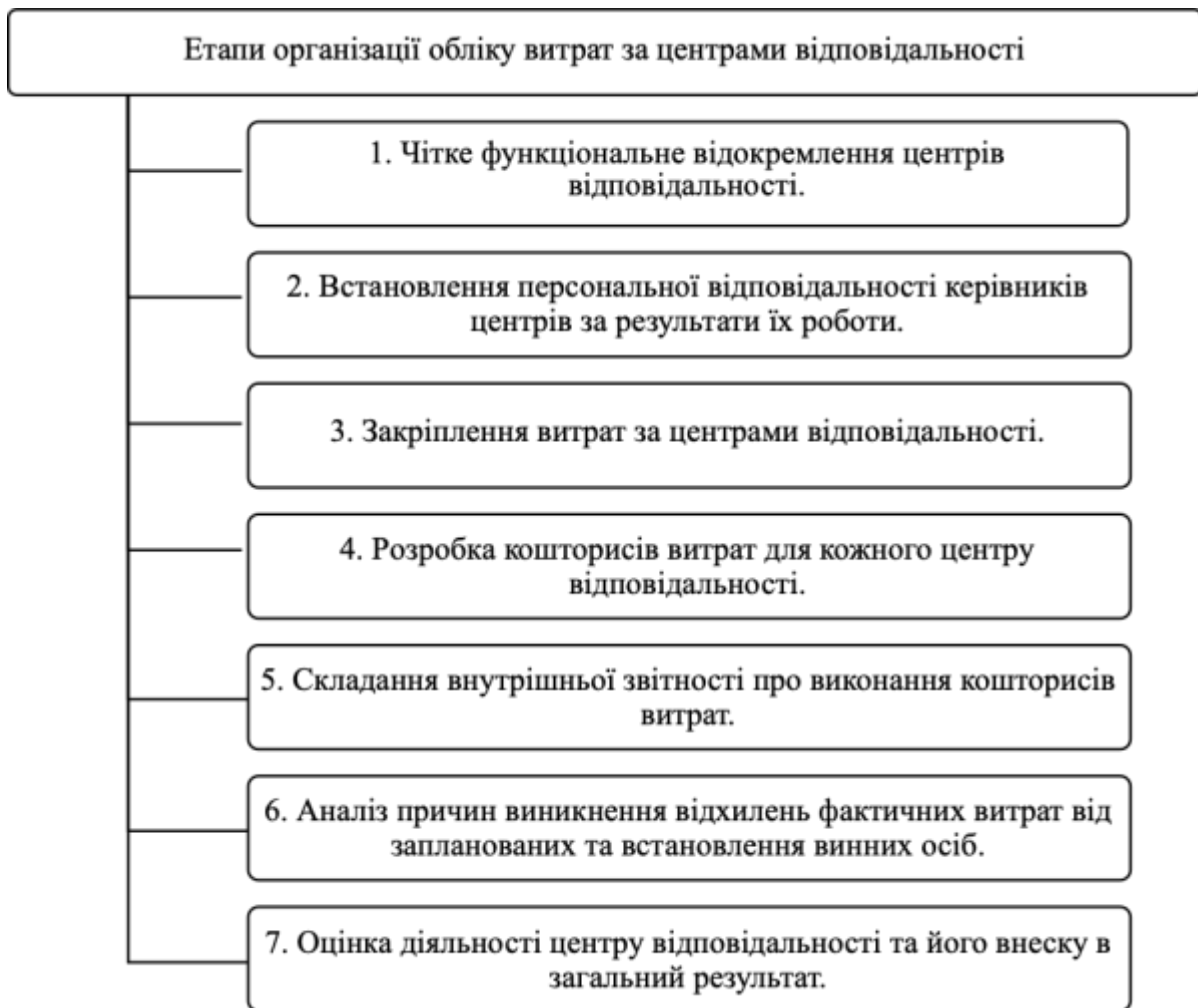
Результативність діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» залежить від ефективності організації бухгалтерського обліку. Одним не менш важливим питанням є налагодження інформування керівництва стосовно задоволення їх кола питань. Відповідно все це потребує удосконалення обліку, в тому числі й обліку витрат від операційної діяльності підприємства, з застосуванням системного підходу.

Застосування системного підходу передбачає взаємодію всіх ключових елементів на всіх рівнях структурної ієрархії, а також забезпечення цілісності функціонування об'єкту. Шляхи удосконалення обліку та контролю витрат від операційної діяльності підприємства полягають у виборі найбільш ефективної моделі обліку витрат, яка забезпечить збалансованість та узгодженість різних видів існуючих методів, їх оптимальне поєднання, і буде адаптованою до вимог існуючої системи управління.

Застосування системного підходу до обліку витрат від операційної діяльності підприємства дозволить ТОВ «Мрія Великописарівщини» своєчасно та в повному обсязі проаналізувати теоретичні й практичні аспекти діяльності досліджуваного підприємства та визначати пріоритетні напрями удосконалення обліку та контролю.

Окремим важливим елементом обліку є організація обліку витрат від операційної діяльності підприємства за центрами відповідальності. На сьогодні проблеми організації обліку витрат від операційної діяльності підприємства за центрами відповідальності залишаються не менш актуальними, оскільки необхідно врахувати специфіку діяльності.

З цією метою розроблено та активно застосовується групування даних обліку витрат від операційної діяльності підприємства за центрами відповідальності, що включає ряд відповідних заходів (рис. 3.1).

Рис.3.1. Етапи організації управлінського обліку витрат від операційної діяльності підприємства за центрами відповідальності

Джерело: побудовано автором за даними [11, 29, 45, 68]

На першому етапі - передбачається виокремлення відповідних центрів з метою закріплення відповідальних осіб. Під центром відповідальності розуміється окремий відділ підприємства, в межах якого встановлено відповідальність керівника за результати діяльності його відділу. Для ТОВ «Мрія Великописарівщини» пропонуємо виділити такі центри відповідальності:

- відділ закупівлі;
- відділ складського господарства;

- відділ збуту;
- відділ управлінського персоналу.

На другому етапі - встановлення персональної відповідальності керівників відділів за отримані результати.

На третьому етапі - закріплення витрати від операційної діяльності підприємства за окремими центрами відповідальності. Тут важливим є застосування підходу контрольованості витрат. Тому центри відповідальності потрібно поділяти на контрольовані і неконтрольовані.

На четвертому етапі - розробка кошторисів витрат від операційної діяльності підприємства для кожного центру та складання внутрішньої звітності. Тут аналізуються фактичні досягнення у порівнянні із запланованими показниками, аналіз причин відхилень, встановлення винних осіб тощо. [20]

Удосконалена система обліку та контролю повинна бути максимально простою та універсальною з точки зору можливості її використання.

Тому ми пропонуємо ТОВ «Мрія Великописарівщини» розробити окремі форми внутрішньої звітності для оцінювання діяльності запропонованих центрів відповідальності. Це може бути:

- звіт про виконання кошторису відділу закупівлі;
- звіт про виконання кошторису витрат складського господарства;
- звіт про виконання кошторису відділу збуту;
- звіт про виконання кошторису витрат від операційної діяльності підприємства.

На п'ятому етапі - проведення аналізу причин відхилень дійсних витрат від операційної діяльності підприємства від запланованих, встановлення причин та наслідків, відповідальних осіб та здійснення оцінювання діяльності центру відповідальності та його внеску в загальний результат.

Отже, як напрям вдосконалення обліку і контролю витрат від операційної

діяльності підприємства пропонуємо застосовувати автоматизовану систему організації обліку витрат за центрами відповідальності. Це забезпечить посилення контролю керівництва за діяльністю всіх підрозділів ТОВ «Мрія Великописарівщини». Доступ до інформації наведеної у первинних та зведених документів матимуть тільки фахівці відділів. Контроль виникнення витрат на стадіях як первинного, так і поточного й підсумкового обліку матимуть працівники бухгалтерії. Така організація обліку й контролю витрат від операційної діяльності підприємства спростить та прискорить інформаційні зв'язки. Відповідно це сприятиме просуванню інформації на всіх етапах.

Таким чином, за допомогою запропонованих удосконалень організації обліку витрат від операційної діяльності підприємства на ТОВ «Мрія Великописарівщини» відбудуться зміни, а саме:

- зміниться система бухгалтерського обліку та облікового процесу;
- підвищиться рівень управління,
- відбудеться якісна й кількісна зміна облікового апарату та його функцій.

Проектування інформаційних потоків про витрати від операційної діяльності підприємства та запровадження системного підходу зі застосуванням ефективної системи обліку витрат від операційної діяльності підприємства за центрами відповідальності та їх контролю забезпечить раціональну побудову інформаційної системи та сприятиме удосконаленню управління ними. [34]

Насправді питання управління витратами від операційної діяльності підприємства було і залишається одним із найважливіших та найскладніших. Від рівня та динаміки витрат від операційної діяльності підприємства залежить прибутковість підприємства.

Отже, відповідно до запропонованої організації управлінського обліку

витрат від операційної діяльності підприємства за центрами відповідальності та теоретичних підходів викладених у розділі 1, вважаємо, що для ТОВ «Мрія Великописарівщини» доцільно застосовувати такі методи оптимізації витрат від операційної діяльності підприємства: «just-in-time» («точно-в-строк»), «kaizen-costing» та LCC (Life Cycle Cost)-аналіз.

Розглянемо кожен з них.

1. Метод «just-in-time» («точно-в-строк») передбачає зниження витрат від операційної діяльності підприємства в результаті застосування передових методів організації праці. Сутність цього методу полягає в тому, що продукція постачається клієнту у визначені місце, час і кількості. Використання цього методу дозволить ТОВ «Мрія Великописарівщини»:

- ліквідувати витрати від операційної діяльності підприємства спрямовані на зберігання продукції;
- зменшити транспортні витрати та витрати на навантаження/розвантаження;
- підвищити оперативність та гнучкість роботи підприємства.

Недоліком цього методу є необхідність серйозного підбору постачальників та залежність від змін ціни на товари у постачальників.

2. Метод «kaizen-costing» – це метод управління витратами від операційної діяльності підприємства, який полягає в безперервному удосконаленні якості всіх процесів підприємства, що дає можливість зменшити нерезультативні витрати.

Недоліком цього методу є необхідність мотивації працівників і залучення додаткового персоналу. [35]

3. Метод є LCC (Life Cycle Cost) – метод аналізу, що полягає в розрахунку витрат від операційної діяльності підприємства за періодами життєвого циклу продукції. Це єдиний метод управління витратами, який враховує дисконтування грошових потоків.

Недоліками цього методу є потреба у витратах на отримання великої додаткової інформації, а також складність розрахунків та застосування.

Таким чином, успішне функціонування ТОВ «Мрія Великописарівщини» залежить не лише від ефективності керування витратами від операційної діяльності підприємства, а також від оптимізації витрат за допомогою використання розглянутих методів.

Висновки до розділу 3.

Організація контролю за витратами від операційної діяльності підприємства дає змогу керівництву переконатись, що операційна діяльність проходить у відповідності до розробленої стратегії розвитку. Для керівників підприємства контроль виступає гарантією збереження та ефективного використання ресурсів та коштів, а для кредиторів – гарантією їх повернення.

Управління витратами від операційної діяльності підприємства може визначатися різними моделями. Відповідно, для кожної з них характерний свій порядок стратегій при прийнятті управлінських рішень керівництвом. Правильно обрана модель і пріоритети операційної діяльності підприємства є факторами, які дають змогу використовувати витрати від операційної діяльності підприємства з максимальною віддачею.

Результативність діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» залежить від ефективності організації бухгалтерського обліку. Окремим не менш важливим питанням є налагодження інформування керівництва стосовно задоволення їх кола питань. Відповідно все це потребує удосконалення обліку, в тому числі й обліку витрат від операційної діяльності підприємства, з застосуванням системного підходу.

Удосконалена система обліку та контролю повинна бути максимально простою та універсальною з точки зору можливості її використання.

Тому ми пропонуємо ТОВ «Мрія Великописарівщини» розробити окремі форми внутрішньої звітності для оцінювання діяльності запропонованих центрів відповідальності. Це може бути: звіт про виконання кошторису відділу закупівлі; звіт про виконання кошторису витрат складського господарства; звіт про виконання кошторису відділу збуту; звіт про виконання кошторису витрат від операційної діяльності підприємства.

Для ТОВ «Мрія Великописарівщини» доцільно застосовувати методи оптимізації витрат від операційної діяльності підприємства: «just-in-time» («точно-в-строк»), «kaizen-costing» та LCC (Life Cycle Cost)-аналіз. Успішне функціонування ТОВ «Мрія Великописарівщини» залежить не лише від ефективності керування витратами від операційної діяльності підприємства, а також від оптимізації витрат за допомогою використання розглянутих методів.

Вважаємо, що вищенаведені пропозиції спиятимуть організації дієвого контролю за витратами від операційної діяльності підприємства та призведуть до його успішного зростання.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Витрати є одним з ключових факторів, що характеризують фінансовий та майновий стан підприємства, його конкурентоспроможність, ліквідність, платоспроможність та рентабельність, а також ряд інших важливих показників. Увага до витрат, в тому числі до витрат від операційної діяльності підприємства має вагоме значення, оскільки від правильної організації обліку, визнання та оцінювання витрат залежить ефективність діяльності підприємства.

Поняття витрат постійно змінювалось. В роботі наведено дослідження різних трактувань поняття «витрати». Основою для визначення та обліку витрат, в тому числі витрат від операційної діяльності підприємства є П(С)БО 16 «Витрати» та міжнародні стандарти фінансово звітності.

Із розвитком нових підходів до витрат підприємства та витрат від операційної діяльності підприємства, вони піддаються все більшому управлінському впливу.

Проведений аналіз засвідчив, що під витратами розуміють «вартісне вираження обсягу спожитих у процесі господарської діяльності підприємства ресурсів для досягнення поставленої мети».

Окремим важливим питанням є класифікація витрат, тобто їх групування за економічними елементами: місцем виникнення на підприємстві, видами діяльності та обсягів діяльності.

При формуванні системи управління витратами на підприємстві, в тому числі витратами від операційної діяльності підприємства важливо враховувати особливості їх формування.

Істотно впливає на формування фінансових результатів підприємства величина витрат, які здійснює підприємство. Тому потрібно здійснювати моніторинг витрачання коштів та ресурсів, а також створювати систему

управління витратами від операційної діяльності підприємства, яка забезпечує досягнення оптимального їх рівня та максимальну віддачу.

ТОВ «Мрія Великописарівщини» – це пекарня та дві торгові марки «Мрія» і «Смачна Мрія». Товариство складає фінансову звітність, яка включає показники фінансово-господарської діяльності всіх видів діяльності.

Аналіз основних фінансово-економічних показників ТОВ «Мрія Великописарівщини» виявив певний ряд існуючих проблем, котрі потрібно вирішити. У 2017 році ТОВ «Мрія Великописарівщини» мало нестійкий фінансовий стан. Причиною цьому було те, що власних оборотних коштів та довгострокових кредитів не вистачало для покриття запасів і витрат. Цю проблему вирішила активна збутова політика, і згодом фінансова стійкість ТОВ «Мрія Великописарівщини» відновилася. В той же час за результатами проведеного аналізу можна зробити висновок про те, що більшість показників протягом 2016-2020 років зростає.

Відповідно до результатів аналізу фінансового стану можна зробити висновок, що чистий фінансовий результат діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» набув від'ємного значення у 2018 році, тобто втрати склали 376 тис. грн.. Наступного, 2019 року чистий прибуток досягнув майже 2000 тис. грн. В цілому наше підприємство є цілком платоспроможним, хоча і має незначні проблеми з надлишком високоліквідних активів.

На даний момент підприємство є ліквідним і платоспроможним, хоча присутні незначні проблеми з надлишком високоліквідних активів.

Розглядаючи особливості формування витрат слід зазначити, що витрати від операційної діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» відповідає сфері його фінансово-господарської діяльності. Найбільшу частку займають витрати від операційної діяльності спрямовані на забезпечення процесу виробництва.

Загальна фінансово-економічна характеристика ТОВ «Мрія Великописарівщини» виявила певний ряд проблем, серед яких:

- перевищення темпів зростання витрат підприємства над темпами росту його доходів, що зумовлює зниження фінансових результатів;
- скорочення масштабів діяльності підприємства та його економічного потенціалу;
- зниження обсягів власних фінансових ресурсів, що може призвести до банкрутства підприємства.

Витрати на обладнання склали близько 11% у 2018 році, а у 2020 році їх частка знизилася до 5,7%. Тенденції до зниження мали і витрати на заробітну плату виробничому персоналу та загальновиробничі витрати. Це свідчить про розширення обсягів реалізації продукції ТОВ «Мрія Великописарівщини» та масштабів його діяльності.

На підприємстві ТОВ «Мрія Великописарівщини» прийнята журнальна-ордерна форма обліку. Всі дані із первинних документів і аналітичних звітів щодо витрат від операційної діяльності підприємства збираються та систематизуються у розділі I Журналу-ордеру №5. Особливість обліку витрат від операційної діяльності підприємства полягає в тому, що прямі витрати відносять одразу на замовлення, а непрямі – розподіляють за окремими замовленнями.

На ТОВ «Мрія Великописарівщини» формування витрат початково здійснюється в системі оперативного обліку. Витрати обліковуються в залежності від замовлень, видів продукції, каналів реалізації тощо.

Оцінювання стану витрат операційної діяльності за допомогою аналізу собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) та інших операційних витрат показала, що у структурі витрат основне місце займає собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), яка протягом останніх років знизилась, що є позитивним моментом.

Результативність діяльності ТОВ «Мрія Великописарівщини» залежить від ефективності організації бухгалтерського обліку. Окремим не менш

важливим питанням є налагодження інформування керівництва стосовно задоволення їх кола питань. Запровадження системного підходу із застосуванням ефективної системи управлінського обліку витрат операційної діяльності за центрами відповідальності забезпечить раціональну побудову інформаційної системи та сприятиме удосконаленню управління витратами операційної діяльності підприємства.

За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що ефективне ведення обліку витрат операційної діяльності неможливе без запровадження автоматизованої обробки облікової інформації. Першочергово запропоновані шляхи удосконалення обліку витрат в умовах автоматизації, а саме ми пропонуємо ТОВ «Мрія Великописарівщини» розробити окремі форми внутрішньої звітності для оцінювання діяльності запропонованих центрів відповідальності. Це може бути: звіт про виконання кошторису відділу закупівлі; звіт про виконання кошторису витрат складського господарства; звіт про виконання кошторису відділу збуту; звіт про виконання кошторису витрат від операційної діяльності підприємства.

В нинішніх умовах господарювання успішне функціонування підприємства залежить від використання запропонованих методів оптимізації витрат від операційної діяльності підприємства: «just-in-time» («точно-в-строк»), «kaizen-costing» та LCC (Life Cycle Cost)-аналіз.

Таким чином, за допомогою запропонованих удосконалень організації обліку витрат від операційної діяльності підприємства на ТОВ «Мрія Великописарівщини» відбудуться зміни, а саме:

- зміниться система бухгалтерського обліку та облікового процесу;
- підвищиться рівень управління,
- відбудеться якісна й кількісна зміна облікового апарату та його функцій.

Вважаємо, що вищенаведені пропозиції спиятимуть організації дієвого

контролю за витратами від операційної діяльності підприємства та призведуть до його успішного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко, Т. М. Управління затратами підприємства: розуміння з позиції процесного підходу [Текст] / Т. М. Адаменко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 3, Т. 1. – С. 198-202.
2. Белоусова, І. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості [Текст] / І. Белоусова, М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2019. – № 4. – С. 3-10.
3. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент [Текст] : учебный курс / И. А. Бланк. – Изд. 2-е перераб. и доп.. – К. : Ника-Центр: Эльга, 2016. – 656 с. – ISBN 966-521-257-5.
4. Бойко Є. І. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах [Текст] / Бойко Є. І., Лоза О. А. // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2017. – Вип. 18.6. – С. 139-143.
5. Белоусова І., Чумаченко М. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції промисловості / І. Белоусова, М. Чумаченко // *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №4. С.3-10.
6. Бутинець Ф.Ф. Діагностика економічної стійкості стану промислових підприємств/ Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. - №12. – с. 603-607.
7. Брігхем, Е. Ф. Основи фінансового менеджменту [Текст] : пер. з англ. / Е. Ф. Брігхем; ДНУ ім.Т.Г.Шевченка. – К.: ВАЗАКО: Молодь, 1997. – 1000 с. – ISBN 5-7720-0943-5.
8. Великий, Ю. М. Управління витратами підприємства [Текст] : монографія / Ю. М. Великий, В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна. – Х. : ІНЖЕК, 2018. – 192 с. – ISBN 978-966-292-236-2.

9. Витрати [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджене Наказом міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 [зі змін. та доп.] . – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. – 30.03.2012. – Назва з екрану.
10. Витрати виробництва: управлінський аспект [Текст] : монографія / В. М. Панасюк. – Тернопіль : Астон, 2005. – 288 с. – ISBN 966-308-113-9.
11. Гетьман, О. О. Економічна діагностика [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – К. : Центр навчальної літератури, 2016. – 307 с. – ISBN 966-364- 361-7.
12. Грещак, М. Г. Управління витратами [Текст] : навчально- методичний посібник / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2002. – 131 с. – ISBN 966-574-390-2.
13. Гришко, Н. В. Сучасні концепції управління витратами промислових підприємств / Н. В. Гришко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lukyanenko.at.ua/_id/2/208 .pdf. – 01.03.2012. – Назва з екрану.
14. Грінченко, А. В. Концептуальні основи управління витратами підприємства / А. В. Грінченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/tppe/2020_24/Zb24_50.pdf.
15. Долішня, Т. І. Класифікація основних чинників витрат / Т. І. Долішня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/dolishnya-ti-klasifikatsiya-osnovnih-chinnikiv-vitrat/>. – 03.04.2012. – Назва з екрану.
16. Дробязко, С. І. Методичні основи управління витратами підприємства [Текст] / С. І. Дробязко // Академічний огляд. – 2019. – № 1. – С. 55-60.
17. Дудла, І. О. Товарознавчі аспекти маркетингу [Текст] : навчальний посібник / І. О. Дудла. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 224 с. – ISBN 978-966-364-451-6.

18. Энтони, Р. Учет [Текст] : ситуации и примеры / Р. Энтони, Дж. Рис ; пер. с англ. / под. ред. и с предисл. А. М. Петрачкова. – М. : Финансы и статистика, 1993. – 557 с. – ISBN 0-256-06674-4.

19. Жовнірова, М. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємстві [Текст] / М. В. Жовнірова // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С. 47.

20. Загородній, А. Г., Оцінювання ефективності управління витратами машинобудівного підприємства на засадах системного підходу [Текст] / А. Г. Загородній, А. І. Ясінська // Вісник НУЛП. – 2017. – № 623. – С. 332-337.

21. Ізмайлова, К. В. Фінансовий аналіз у будівництві [Текст] : навч. посіб. для студ. вузів / К.В. Ізмайлова. – К. : Кондор, 2016. – 236 с. – ISBN 966-351-171-0.

22. Кальєніна, Н. Етапи розробки системи управління витратами [Текст] / Н. Кальєніна // Держава та регіони. – 2017. – № 6. – С. 92-94.

23. Карачина, Н. П. Концептуальні засади формування ефективної системи управління витратами на сучасних підприємствах / Н. П. Карачина, О. О. Ілініч [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2018_25/karachina.htm.

24. Колісник, М. Б. Динаміка показників концентрації ринку банківських послуг як чинник інтенсивності конкурентної боротьби [Текст] / М. Б. Колісник // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2018. – Вип. 19.13. – С. 166-172.

25. Кононенко, Г. М. Організаційно-економічний механізм управління витратами на підприємствах промисловості [Текст] : автореф. дис. канд. економ. наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / Г. М. Кононенко ; Приазовський державний технічний ун-т. – Маріуполь :

[Б. В.], 2018. – 22 с.

26. Корінько, М. Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин [Текст] / М. Д. Корінько, Г. Б. Тітаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2018. – № 9. – С. 126-133.

27. Котенко, Т. Ю. Аналіз витрат як складова управління на підприємствах будівельної галузі [Текст] / Т. Ю. Котенко // Актуальні проблеми економіки. – 2019. – № 6 (108). – С. 118-121.

28. Кравчук, Т. В. Чинники формування витрат виробництва / Т. В. Кравчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_NPRT_2016/Economics/22093.doc.htm.

29. Крайник, О. П. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / О. П. Крайник, З. В. Клепикова; Мін-во освіти України, Держ. ун-т «Львівська політехніка». – К. : Дакор, 2001. – 260 с. – ISBN 966-553-111-5.

30. Лагун, М. І. Теоретична характеристика основних методичних аспектів проведення аналізу фінансового стану [Текст] / М. І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 3. – С. 33-37.

31. Литвин, Б. М. Планування діяльності будівельного підприємства [Текст] : навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2016. – 310 с. – ISBN 967-4753-18-5.

32. Маковеев, А. Собівартість продукції в контексті технологічного розвитку промислового виробництва / А. Маковеев // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 7. – С. 14-19.

33. Малышкин, А. Элементы затрат в финансовой отчетности / А. Малышкин // Бухгалтерский учет и аудит. – 2018. – № 3. – С. 15-23.

34. Матюшенко, І. Ю. Основи фінансового менеджменту [Текст] :

навчальний посібник / І. Ю. Матюшенко; Мін-во освіти і науки України, Держ. аерокосмічний ун-т ім. М.Є. Жуковського. – К. : ЦНЛ, 2003. – 220 с. – ISBN 966-8253-69-8.

35. Маренич Т. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції / Т.Маренич // Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 12.

36. Міжнародні стандарти фінансової звітності затверджене приказом Міністерства фінансів України від 12.03.2013р. №929-010.

37. Мец, В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства [Текст] : навч. посіб. / В. О. Мец. – К.: Вища школа. – 2003. – 386 с. – ISBN 966-574-286-8.

38. Мних, Є. В. Економічний аналіз [Текст] : підручник / Є.В. Мних. – К.: Центр НЛ, 2003. – 412 с. – ISBN 966-8253-36-1.

39. Мокієнко, Т. В. Управління витратами у системі стратегічного менеджменту підприємства [Текст] / Мокієнко Т.В. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2019. – № 2. – С. 205-207.

40. Монтик, О. Н. Оценка интенсивности конкуренции на целевом рынке промышленного предприятия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buh.ru/document.jsp?ID=1204&breakIIrISCINDDIIDD1204DI=0#breakIIrISCINDDIIDD1204DI0>. – 02.05.2012. – Назва з екрану.

41. Найдъонов, О. Контроль і регулювання витрат на підприємстві [Текст] / О. Найдъонов, І. Мережко // Держава та регіони. – 2016. – № 1. – С. 238-241.

42. Нападовська Л. В. Управлінський облік : [підруч. для вузів] / Л. В. Нападовська. – 2-ге вид, доопрац. та допов. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун.-т, 2010. – 648 с.

43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене приказом Міністерства

фінансів України від 07.02.2013р. №73 (зі змінами та доповненнями).

44. Олех, Н. Л. Система управління витратами виробництва за центрами відповідальності [Текст] / Н. Л. Олех // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 143-151.

45. Партин, Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій [Текст] : монографія. – К.: УБС НБУ, 2017. – 219 с.

46. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.12.2019 № 2755-VI [зі змін. та доп.] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. – 02.03.2012. – Назва з екрану.

47. Полянська, А. С. Управління витратами у системі логістичних рішень підприємства [Текст] / А. С. Полянська // Логістика. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. Політехніка», 2017. – С. 565-570.

48. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996-14 [зі змін. та доп.] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. – 02.03.2012. – Назва з екрану.

49. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене приказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318 (зі змінами та доповненнями).

50. Пятов, М. Л. Доходы и расходы организации: трактовка МСФО / М. Л. Пятов, И. А. Смирнова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buh.ru/document.jsp?ID=1204&breakIIrISCINDDIIDD1204DI=0#breakIIrISCINDDIIDD1204DI0>. – 26.02.2012. – Назва з екрану.

51. Расходы организации [Електронний ресурс] Режим доступу : http://www1.minfin.ru/common/img/uploaded/library/no_date/2019/PBU_10.pdf.

–. – Назва з екрану.

52. Рожелюк, В. Принципи управління виробничими витратами на підприємстві [Текст] / В. Рожелюк, П. Денчук // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2016. – № 5. – С. 109-113.

53. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий [Текст] : прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций / В. П. Савчук. – К. : Изд. дом «Максимум», 2001. – 600 с. – ISBN 658-012-4-13-76595.

54. Ситник, Л. С. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Л. С. Ситник; Мін-во освіти і науки України, Донецький національний університет. – К. : ЦНЛ, 2006. – 352 с. – ISBN 966-364-168-1.

55. Скляренко, В. К. Экономика предприятия [Текст] : учебник / В. К. Скляренко, В.М. Прудников. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 528 с. – ISBN 5- 16-002194-9.

56. Скоропад, І. С. Механізм управління витратами підприємства [Текст] / І. С. Скоропад, Б. Р. Балюк // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2019. – Вип. 20.10. – С. 229-232.

57. Спірідонова, К. Аналіз витрат підприємств будівельної галузі [Текст] / К. Спірідонова // Економічний аналіз. – 2011. – № 8. – С. 184-187.

58. Тарасенко, Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства [Текст] : навчальний посібник: Навчальне видання / Н. В. Тарасенко. – К. – Львів, 2000. – 485 с. – ISBN 966-7330-23-0.

59. Тройнікова, О. М. Економіко-фінансова діяльність будівельних організацій [Текст] : навч. посібник / О. М. Тройнікова. – 2-ге видання, виправл. та доп.. – К. : Центр учбової літератури, 2017. – 160 с. – ISBN 978-966-364-662-6.

60. Турило, А. М. Управління витратами підприємства [Текст] : навчальний посібник / А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. – К. : Вид-во КНЕУ, 2006. – 57 с. – ISBN 966-364-232-7.

61. Філімоненков, О. С. Фінанси підприємств [Текст] : Навч. пос. / О. С. Філімоненков. – 2-ге видання, перер. та доопр. – К.: МАУП, 2004. – ISBN 966-608-465-1.

62. Фінанси підприємств [Текст] : Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 4-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 670 с. – ISBN 966-574-106-3.

63. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України; ред. Г. Г. Кірейцев. – 3-є вид., перероб. і доп.. – К. : ЦНЛ, 2004. – 531 с. – ISBN 966-8253-96-5.

64. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ; ред. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 535 с. – ISBN 966-574-671-5.

65. Фінансові витрати [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджене Наказом міністерства фінансів України від 28.04.2006 № 415 [зі змін. та доп.] . – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>. – Назва з екрану.

66. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект [Текст] / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 416 с. – ISBN 5-279-01212-2.

67. Цал-Цалко, Ю. С. Витрати підприємства [Текст] : навчальний посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : ЦУЛ, 2002. – 656 с. – ISBN 966-7938-89-1.

68. Червінська, О. С. Особливості формування витрат на підприємствах різних галузей [Текст] / О. С. Червінська, Н. В. Трач // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. –

2011. – Вип. 21.10. – С. 270-275.

69. Череп, А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч. 1 [Текст] : монографія / А. В. Череп . – Х. : ІНЖЕК, 2016 . – 368 с. – ISBN 966-392-152-5.

70. Чухліб, О. Управлінське рішення щодо витрат у собівартості продукції [Текст] / О. Чухліб // Фінанси України. – 2006. – № 2. – С. 127-136.

71. Шандова, Н. Використання собівартості для прийняття управлінських рішень [Текст] / Н. Шандова // Фінанси України. – 2018. – № 1. – С. 92-101.

72. Шаповал, Т. С., Міокова М.Ю. Менеджмент витрат як один із напрямів забезпечення росту прибутку [Текст] / Т. С. Шаповал, М. Ю. Міокова // Економіка АПК. – 2019. – № 8. – С. 23-29.

73. Шевченко, Л. Побудова інтегрованої системи класифікацій витрат підприємства [Текст] / Л. Шевченко // Держава та регіони. – 2006. – № 6. – С. 314-318.

74. Шипуліна, В. О. Оцінка конкурентних позицій підприємства на ринку [Текст] / В. О. Шипуліна, В. Є. Майборода // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 4, Т. 2. – С. 99-102.

75. Школьник, І. О. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми : Університетська книга, 2018. – ISBN 978-966-680-439-9.

76. Шумило, О. Ю. Шляхи вдосконалення аналізу та оцінки операційних, фінансових та інших витрат на підприємстві [Текст] / О. Ю. Шумило // Економіка. Фінанси. Право. – 2018. – № 3. – С. 25-29.

77. Ясінська, А. І. Місце стратегічного управління витратами у системі стратегічного менеджменту підприємства [Текст] / А. І. Ясінська // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ

України. – 2016. – Вип. 17.6. – С. 238-246.

78. Ясінська, А. І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах [Текст] / А. І. Ясінська // Вісник НЛТУ. – 2016. – № 14 (594). – С. 357-360.

АНОТАЦІЯ

Бегаль Зоя Олександрівна. «Особливості обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства (на матеріалах ТОВ «Мрія Великописарівщини»)». – Кваліфікаційна робота подана для присвоєння другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Облік та оподаткування». – К.: Національна академія управління, 2021.

Робота містить рекомендації з удосконалення обліку та контролю витрат від операційної діяльності підприємства за результатами аналізу. Основну увагу в роботі приділено теоретичному обґрунтуванню та практичному вирішенню питань удосконалення обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства.

В роботі розкрито економічний зміст витрат від операційної діяльності підприємства, висвітлено методикау визнання та оцінювання витрат і охарактеризовано контроль витрат від операційної діяльності підприємства.

Досліджено організаційно-економічну характеристику підприємства, здійснено комплексний аналіз витрат від операційної діяльності підприємства та розкрито особливості обліку витрат від операційної діяльності підприємства.

Розкрито організацію та контроль за витратами від операційної діяльності підприємства запропоновано шляхи удосконалення обліку і контролю витрат від операційної діяльності підприємства.

Ключові слова: облік, контроль, операційна діяльність, діагностування.

ANNOTATION

Begal Zoya Alexandrovna. «Features of accounting and cost control from the operating activities of the enterprise (on the materials of LLC «Dream of Velykopysarivshchyna»»». Qualification work has been submitted for the second (master's) level of higher education in the specialty "Accounting and taxation". - K .: National Academy of Management, 2021.

The work contains recommendations for improving the accounting and control of costs from operating activities of the enterprise based on the results of the analysis. The main attention in the work is paid to the theoretical substantiation and the practical decision of questions of improvement of the account and control of expenses from operational activity of the enterprise.

The paper reveals the economic content of costs from operating activities of the enterprise, highlights the method of recognition and evaluation of costs and describes the control of costs from operating activities of the enterprise.

The organizational and economic characteristics of the enterprise are investigated, the complex analysis of expenses from operating activity of the enterprise is carried out and features of the account of expenses from operating activity of the enterprise are opened.

The organization and control over the costs of operating activities of the enterprise are revealed, the ways of improving the accounting and control of costs from the operating activities of the enterprise are suggested.

Key words: accounting, control, operational activity, diagnosis.

ДОДАТКИ

Абсолютні показники фінансової стійкості
ТОВ «Мрія Великописарівщини» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Показники	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Наявність власних оборотних коштів	21057,0	13949,0	7628,0	28513,0	40498,0
Наявність власних і довгострокових позикових джерел	21061,0	13955,0	7740,0	28625,0	40610,0
Загальна величина основних джерел формування запасів	46063,0	72422,0	69103,0	72929,0	85651,0
Загальна величина запасів і витрат	7816,0	14050,0	3167,0	2649,0	15335,0
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	13241,0	-101,0	4461,0	25864,0	25163,0
Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	13245,0	-95,0	4573,0	25976,0	25275,0
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	38247,0	58372,0	65936,0	70280,0	70316,0
Тривимірний показник типу фінансової стійкості	1;1;1	0;0;1	1;1;1	1;1;1	1;1;1